दैनिक
राज्य लोकतंत्र
नवी दिशा... नवे विचार...

आरएनआय : MAHMAR/2021/85884 | शनिवार, दि. ७ नोव्हेंबर २०२६ | वर्ष - २ | अंक - ४३ | पाने - ४ | पुणे/पिंपरी-चिंचवड

सरकारी कर्मचाऱ्यांना जन्मभर पेन्शन, पण जनतेच्या पैशांचा हिशेब कोण देणार?

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
नवी दिल्ली / विशेष वृत्त:

सरकारी नोकरी म्हणजे सुरक्षित भविष्य, नियमित वेतन, महागाई भत्ता आणि निवृत्तीनंतर पेन्शनची हमी! मात्र, सरकारी कर्मचाऱ्यांच्या कामाचा वेग, जबाबदारी आणि उत्तरदायित्व याबाबत प्रश्न उपस्थित झाले तर त्याचे उत्तर कोण देणार? सरकारी कार्यालयांमधील लालफितीचा कारभार, कामातील दिरंगाई आणि जबाबदारी झटकण्याच्या प्रवृत्तीवर सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्यायमूर्ती बी.व्ही. नागरत्ना यांनी कठोर शब्दांत नाराजी व्यक्त केली आहे. सरकारी कर्मचाऱ्यांची भरती यापुढे कंत्राटी पद्धतीने केली पाहिजे, तरच त्यांच्यात उत्तरदायित्व निर्माण होईल, अशी महत्त्वपूर्ण टिप्पणी त्यांनी केली.

६ नोव्हेंबर २०२६ रोजी प्रसिद्ध झालेल्या वृत्तानुसार, पंजाबच्या मुख्य सचिवांशी संबंधित महागाई भत्ता (अ) थकबाकीच्या प्रकरणाच्या सुनावणीदरम्यान न्यायमूर्ती नागरत्ना यांनी ही टिप्पणी केली. न्यायमूर्ती नागरत्ना आणि न्यायमूर्ती आर. महादेवन यांच्या खंडपीठासमोर हे प्रकरण सुनावणीसाठी आले होते.

'दिवसभरात तीन पाने टाइप करतात, मग जबाबदारी कुठे आहे?'

सुनावणीदरम्यान सरकारी कर्मचाऱ्यांच्या कार्यपद्धतीवर भाष्य करताना न्यायमूर्ती नागरत्ना यांनी सरकारी कार्यालयांमधील कामकाजावर प्रश्नचिन्ह उपस्थित केले. सरकारी कर्मचाऱ्यांनी यापुढे कंत्राटी पद्धतीने नियुक्त व्हावे. त्यामुळे त्यांच्या कामाचे मूल्यमापन करता येईल आणि जबाबदारी निश्चित करता येईल, असे त्या म्हणाल्या.

सरकारी कार्यालयांमध्ये लालफितीचा आणि अनियमित कारभार असल्याचे सांगताना त्यांनी 'एव्हरीव्हेअर रेड-टेपिझम, ब्लॅक-टेपिझम. व्हेअर इज द अकाउंटेबिलिटी ऑफ अ गव्हर्नमेंट सर्व्हंट?' असा सवाल उपस्थित केला.

सरकारी कर्मचाऱ्यांकडून दिवसाला केवळ तीन पाने टाइप केली जातात, अशी टिप्पणीही त्यांनी केली. न्यायालयीन विभागात भरती झाल्यानंतर काही कर्मचारी सचिवालयात जाण्यास प्राधान्य देतात, असे निरीक्षणही त्यांनी नोंदवले.

महागाई भत्ता थकबाकीचा वाद नेमका काय?

या प्रकरणाची सुरुवात पंजाबमधील सरकारी कर्मचाऱ्यांच्या महागाई भत्त्याच्या थकबाकीवरून झाली. राज्य सरकारने आवश्यक रक्कम देण्यासाठी पुरेसा निधी उपलब्ध नसल्याची भूमिका घेतली होती. मात्र, उच्च न्यायालयाने राज्य सरकारच्या या युक्तिवादावर प्रश्न उपस्थित करत दुसरीकडे विविध मोफत योजनांवर होणाऱ्या खर्चाकडे लक्ष वेधले होते.

सर्वोच्च न्यायालयातही राज्य सरकारच्या बाजूने अशाच प्रकारचा युक्तिवाद करण्यात आला. पंजाब सरकारच्या विविध योजना आणि मोफत सुविधांवरील खर्चाचा संदर्भ देण्यात आला.

यावर न्यायमूर्ती नागरत्ना यांनी सरकारी कर्मचाऱ्यांना एक विशेषाधिकार प्राप्त वर्ग (झअॅर्ळींळश्रशसशव उश्ररीी) असे संबोधले. सरकारी कर्मचाऱ्यांचे आर्थिक दावे आणि समाजातील वंचित घटकांसाठी राबवल्या जाणाऱ्या कल्याणकारी योजनांची तुलना करताना त्यांनी महत्त्वाचा मुद्दा उपस्थित केला. वंचित घटकांसाठीच्या योजनांचा उद्देश सामाजिक आधार देणे हा असतो, तर सरकारी कर्मचाऱ्यांना आधीच वेतन आणि इतर सेवा-सुविधांचे संरक्षण मिळते, असे त्यांच्या टिप्पणीचे आशय होते.

सरकारी नोकरी म्हणजे केवळ अधिकार की जनतेप्रती जबाबदारीही?

या टिप्पणीमुळे सरकारी नोकरीतील कायमस्वरूपी सुरक्षितता, पेन्शन, वेतनवाढ आणि महागाई भत्त्याबरोबरच कामाच्या गुणवत्तेचा प्रश्न पुन्हा चर्चेत आला आहे.

मात्र, कंत्राटी नियुक्ती हाच उत्तरदायित्वाचा एकमेव मार्ग आहे का, हा स्वतंत्र धोरणात्मक प्रश्न आहे. सरकारी सेवेत संस्थात्मक स्थैर्य, निष्पक्ष भरती आणि कर्मचाऱ्यांचे सेवा संरक्षण यांनाही महत्त्व आहे. त्यामुळे कामगिरीचे मूल्यमापन, वेळेत सेवा देण्याची सक्ती आणि दिरंगाईसाठी जबाबदारी निश्चित करणे या बाबीही तितक्याच महत्त्वाच्या ठरतात.

सरकारी कर्मचाऱ्यांना वेतन आणि निवृत्तिवेतन देण्यासाठी वापरला जाणारा पैसा हा शेवटी करदात्यांचाच असतो. त्यामुळे नागरिकांना वेळेत सेवा मिळणे आणि सरकारी यंत्रणेतील प्रत्येक अधिकाऱ्याची जबाबदारी निश्चित होणे अपेक्षित आहे. सर्वोच्च न्यायालयाच्या या टिप्पणीने हाच मूलभूत प्रश्न पुन्हा ऐरणीवर आणला आहे.

सरकारी कर्मचाऱ्यांचे हक्क महत्त्वाचे आहेतच; पण त्या हक्कांसोबत जनतेप्रती असलेली कर्तव्ये आणि उत्तरदायित्वही तितकेच महत्त्वाचे नाही का?

अमिताभ बच्चन यांच्या 'जलसा' बंगल्याला बॉम्बने उडवण्याची धमकी! मुंबई उच्च न्यायालय, शेअर बाजारही निशाण्यावर

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
मुंबई : वृत्तसंस्था

मुंबईत बॉम्बस्फोटाच्या धमकीने खळबळ उडाली आहे. ज्येष्ठ अभिनेते अमिताभ बच्चन यांच्या जुहू येथील 'जलसा' बंगल्यासह मुंबई उच्च न्यायालय, मुंबई शेअर बाजार आणि वरळी रेसकोर्सला बॉम्बने उडवण्याची धमकी देण्यात आली आहे. मुंबई उच्च न्यायालयाला प्राप्त झालेल्या धमकीच्या ई-मेलमुळे पोलीस आणि सुरक्षा यंत्रणा सतर्क झाल्या आहेत.

मिळालेल्या माहितीनुसार, धमकीच्या ई-मेलमध्ये शहरातील महत्त्वाच्या ठिकाणांसह अमिताभ बच्चन यांच्या निवासस्थानाचाही उल्लेख करण्यात आला आहे. ई-मेल प्राप्त झाल्यानंतर पोलिसांनी तातडीने दखल घेत संबंधित ठिकाणांच्या सुरक्षेची तपासणी सुरू केली. धमकीचा ई-मेल नेमका कुठून पाठवण्यात आला, त्यामागे कोण आहे आणि त्याचा उद्देश काय आहे, याचा शोध घेतला जात आहे.

विशेष म्हणजे, मुंबईतील प्रसिद्ध व्यक्तींना धमक्या मिळण्याच्या घटनांमुळे यापूर्वीही चिंता व्यक्त करण्यात आली आहे. अभिनेता आयुष्मान खुराना आणि तुषार कपूर यांनाही बॉम्बस्फोटाच्या धमक्या मिळाल्याची प्रकरणे समोर आली होती. आयुष्मान खुराना यांना धमकी दिल्याप्रकरणी मुंबई गुन्हे शाखेने बेंगळुरूमधून एका संशयिताला अटक केली होती. तो आयटी अभियंता असल्याची माहिती समोर आली होती.

मात्र, प्रत्येक धमकीमागे प्रत्यक्ष स्फोटकांचा धोका आहेच असे नाही. तरीही अशा संदेशांकडे दुर्लक्ष करणे गंभीर ठरू शकते. धमकीची सत्यता तपासणे, संभाव्य धोका ओळखणे आणि नागरिकांची सुरक्षितता सुनिश्चित करणे ही पोलिसांसमोरील महत्त्वाची जबाबदारी आहे.

मुंबई सारख्या महानगरात न्यायालय, आर्थिक संस्था आणि प्रसिद्ध व्यक्तींच्या निवासस्थानांना एकाच संदेशातून लक्ष्य करण्याचा प्रयत्न झाल्याने सुरक्षा व्यवस्थेची कसोटी लागली आहे.

धमकी देणाऱ्याचा शोध लागणे आणि ई-मेलमागील नेमके कारण स्पष्ट होणे आवश्यक आहे. केवळ सतर्कतेचे आदेश देऊन भागणार नाही; अशा धमक्यांना प्रतिबंध घालण्यासाठी दोषींवर कठोर कारवाईही झाली पाहिजे.

गोकुळमध्ये सभासदांचा कौल बदलण्याची सरकारी खेळी?

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
कोल्हापूर : प्रतिनिधी

कोल्हापूर जिल्हा दूध उत्पादक संघ अर्थात गोकुळमधील सत्तासंघर्ष आता निर्णायक वळणावर पोहोचला आहे. निवडणुकीत सतेज पाटील यांच्या आघाडीने १३ जागा जिंकून बहुमत मिळवले, तर मंत्री हसन मुश्रीफ यांच्या नेतृत्वाखालील महायुतीच्या आघाडीला १२ जागांवर समाधान मानावे लागले. मात्र, निवडणुकीनंतर राज्य सरकारने चार मताधिकारप्राप्त अशासकीय संचालक नियुक्त करण्याचा निर्णय घेतल्याने सहकारातील लोकशाहीवरून नवा वाद निर्माण झाला आहे.

राज्य मंत्रिमंडळाने घेतलेल्या निर्णयानंतर संबंधित अध्यादेशावर राज्यपाल जिष्णू देव वर्मा यांनी स्वाक्षरी केल्याची माहिती समोर आली आहे. या निर्णयानुसार गोकुळमध्ये पाच अतिरिक्त संचालक नियुक्त होणार असून, त्यापैकी चार जणांना मतदानाचा अधिकार असेल. त्यामुळे निवडणुकीत मिळालेल्या बहुमताचे राजकीय गणित बदलण्याची शक्यता निर्माण झाली आहे.

अध्यक्ष निवडीसाठी १४ संचालकांची उपस्थिती आवश्यक असल्याने या नियुक्त्यांना विशेष महत्त्व प्राप्त झाले आहे. सरकारच्या निर्णयामुळे महायुतीला सत्तास्थापनेसाठी मदत होऊ शकते, असा विरोधकांचा आरोप आहे.

या निर्णयाला काँग्रेस, उद्धव ठाकरे यांची शिवसेना, शरद पवार यांची राष्ट्रवादी काँग्रेस आणि मनसेने आक्षेप घेतला आहे. बच्चू कडू यांनीही सरकारच्या भूमिकेवर टीका केली. राहुल गांधी यांनीदेखील सोशल मीडियावर या प्रकरणाची दखल घेतली. सतेज पाटील यांनी माजी सरन्यायाधीश भूषण गवई यांचा कायदेशीर अभिप्राय घेऊन सरकारकडे पाठविल्याचे सांगितले आहे.

आता ९ नोव्हेंबरला सतेज पाटील यांनी संघर्ष मोर्चाचे आयोजन केले आहे. तर १० नोव्हेंबरला अध्यक्षपदाची निवड होणार असल्याने राजकीय हालचालींना वेग आला आहे. मुळात प्रश्न केवळ गोकुळच्या अध्यक्षपदाचा नाही. सभासदांनी मतदानातून दिलेला कौल आणि सरकारकडून होणाऱ्या नियुक्त्या यांच्यातील संतुलनाचा आहे. सहकारी संस्थांमध्ये लोकशाहीचे अंतिम महत्त्व सभासदांच्या मताला राहणार की सरकारी हस्तक्षेपाला, याचे उत्तर आता महत्त्वाचे ठरणार आहे.

दुष्काळात शेतकऱ्यांना पाच हजारांचा दिलासा! ८७.४५ लाख खात्यांत ४,३७२ कोटी जमा

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
मुंबई / प्रतिनिधी

राज्यातील दुष्काळी परिस्थितीमुळे आर्थिक संकटात सापडलेल्या शेतकऱ्यांना दिवाळीच्या पार्श्वभूमीवर जाहीर करण्यात आलेल्या पाच हजार रुपयांच्या अग्रीम मदतीचे वितरण मोठ्या प्रमाणावर पूर्ण झाले आहे. मात्र, लाखो शेतकऱ्यांना अद्याप मदतीची प्रतीक्षा असल्याने सरकारी यंत्रणेच्या कार्यक्षमतेचा प्रश्नही समोर आला आहे.

मदत व पुनर्वसन मंत्री मकरंद जाधव पाटील यांनी दिलेल्या माहितीनुसार, राज्यातील ३०४ दुष्काळग्रस्त तालुक्यांतील पात्र शेतकऱ्यांसाठी जाहीर केलेल्या मदतीपैकी ५ नोव्हेंबर २०२६ अखेर ४,३७२ कोटी ८३ लाख रुपये वितरित करण्यात आले आहेत. एकूण ८७ लाख ४५ हजार ६६९ शेतकऱ्यांच्या बँक खात्यांत प्रत्येकी पाच हजार रुपये जमा करण्यात आले आहेत. मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी दुष्काळग्रस्त शेतकऱ्यांना दिवाळीपूर्वी आर्थिक आधार देण्याची घोषणा केली होती. त्यानंतर महसूल, कृषी आणि मदत व पुनर्वसन विभागाच्या माध्यमातून थेट लाभ हस्तांतरणाद्वारे पैसे जमा करण्याची प्रक्रिया सुरू करण्यात आली.

मात्र, बँक खात्यांतील त्रुटी, खाते क्रमांकातील चुका आणि तांत्रिक अडचणींमुळे काही पात्र शेतकरी अजूनही मदतीपासून वंचित आहेत. त्यांच्या अडचणी दूर करून उर्वरित रक्कम जमा करण्याचे आश्वासन सरकारने दिले आहे.

दुसरीकडे, पाच हजार रुपयांची मदत मिळाली म्हणजे शेतकऱ्यांचे आर्थिक संकट संपले, असे नाही. दुष्काळ, उत्पादनातील घट, वाढता उत्पादन खर्च आणि कर्जाचा बोजा या समस्या कायम आहेत.

त्यामुळे मदतीचे आकडे जाहीर करण्यापलीकडे जाऊन प्रत्यक्ष शेतकऱ्यांपर्यंत पैसा वेळेत पोहोचतो का, याची जबाबदारी सरकारने घ्यायला हवी. दिवाळीचा दिलासा मिळाला, पण शेतीच्या संकटातून बाहेर काढण्यासाठी दीर्घकालीन उपाययोजना कधी?

दोन्ही राष्ट्रवादींच्या विलीनीकरणाचा मुहूर्त ठरला? १० नोव्हेंबरच्या बैठकीकडे लक्ष;

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
पणजी / वृत्तसंस्था

महाराष्ट्राच्या राजकारणात पुन्हा एकदा मोठ्या राजकीय पुनर्रचनेची चर्चा सुरू झाली आहे. राष्ट्रवादी काँग्रेसचे शरदचंद्र पवार गट आणि अजित पवार यांच्या नेतृत्वाखालील राष्ट्रवादी काँग्रेस हे दोन्ही पक्ष पुन्हा एकत्र येणार का, याबाबत राजकीय वर्तुळात उत्सुकता निर्माण झाली आहे. येत्या १० नोव्हेंबरला या संदर्भात महत्त्वाचा निर्णय होऊ शकतो, असा दावा शरद पवार गटाचे प्रदेशाध्यक्ष शशिकांत शिंदे यांनी केला आहे.

नवी मुंबईत पत्रकारांशी बोलताना शिंदे यांनी दोन्ही पक्षांच्या एकत्रीकरणासाठी सुरुवातीपासून प्रयत्न सुरू असल्याचे सांगितले. त्यांच्या म्हणण्यानुसार, १२ फेब्रुवारी रोजीच दोन्ही पक्ष एकत्र येण्याबाबत सहमती निर्माण झाली होती. मात्र, अजित पवार यांच्या निधनामुळे ही प्रक्रिया थांबली. शिंदे यांनी शरद पवार आणि अजित पवार यांच्यातील भावनिक संबंधांचा उल्लेख करत दोन्ही पक्षांनी पुन्हा एकत्र यावे, अशी दोन्ही नेत्यांची इच्छा असल्याचा दावा केला.

खासदार प्रफुल्ल पटेल यांनी शरद पवार यांची भेट घेतल्याचे सांगत १० नोव्हेंबरला पुन्हा महत्त्वाची बैठक होणार असल्याची माहितीही त्यांनी दिली. या संभाव्य एकत्रीकरणाच्या चर्चेला सुनील तटकरे यांच्या विधानामुळे आणखी वेग आल्याचे शिंदे यांनी म्हटले आहे. मात्र, राजकीय चर्चांना अधिकृत निर्णय समजणे घाईचे ठरेल. दोन्ही पक्षांची संघटनात्मक रचना, नेतृत्व, पक्षचिन्ह, कार्यकर्त्यांची भूमिका आणि आगामी राजकीय रणनीती यांसारखे अनेक प्रश्न या प्रक्रियेत महत्त्वाचे ठरणार आहेत.

ज्ञानेश कुमार आणि निवडणूक आयोगाला सरकारचे अभय; मतदार मात्र संशयाच्या पिंजऱ्यात!

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
नवी दिल्ली : विशेष वृत्त

मतदाराने घर बदलले की त्याचे मतदारपदही संपते का? निवडणूक आयोगाच्या चुकीच्या प्रक्रियेवर प्रश्न विचारण्याऐवजी नागरिकांनाच खोट्या घोषणांच्या कायदेशीर फासात अडकवायचे? लोकशाहीत मतदाराला मतदानाचा अधिकार देणे ही घटनात्मक जबाबदारी आहे की त्याला सरकारी कागदपत्रांच्या जंजाळात अडकवून मतदानापासून दूर ठेवण्याची नवी पद्धत? मुंबई उच्च न्यायालयाच्या गोवा खंडपीठाने एसआयआर प्रक्रियेतील गंभीर त्रुटींवर बोट ठेवल्यानंतर निवडणूक आयोगाच्या कार्यपद्धतीवर पुन्हा एकदा प्रश्नचिन्ह उभे राहिले आहे. आणि या सगळ्या वादाच्या पार्श्वभूमीवर मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार यांच्या नेतृत्वाखालील आयोगाच्या स्वायत्ततेबाबत उपस्थित होणारे प्रश्नही दुर्लक्षित करता येणार नाहीत.

न्यायमूर्ती वाल्मिकी मेनेझेस आणि न्यायमूर्ती अमित जामसंडेकर यांच्या खंडपीठाने ७ नोव्हेंबर २०२६ रोजी दिलेला निर्णय निवडणूक यंत्रणेच्या कारभाराला चपराक देणारा आहे. मतदाराने फक्त राहण्याचा पत्ता बदलला असेल, तर त्याला फॉर्म ८ भरायचा आहे. त्याला नव्याने मतदार नोंदणीसाठी फॉर्म ६ भरण्यास भाग पाडता येणार नाही किंवा जुन्या पत्त्यावरच राहत असल्याची घोषणा असलेला पूर्वभरलेला एसआयआर अर्ज भरण्याचा आग्रह धरता येणार नाही, असे न्यायालयाने स्पष्ट केले.

प्रकरणातील परेश सालगावकर आणि त्यांच्या कुटुंबातील सहा सदस्यांची नावे १९९५ पासून गोव्यातील सांताक्रूझ मतदारसंघाच्या यादीत होती. त्याच मतदारसंघात दुसऱ्या ठिकाणी स्थलांतर केल्यानंतर त्यांनी १२ नोव्हेंबर २०२५ रोजी बूथस्तरीय अधिकाऱ्याशी संपर्क साधला आणि ८ डिसेंबरला फॉर्म ८ स्वीकारल्याची पावती मिळवली. एसआयआरची गणना प्रक्रिया ११ डिसेंबरला संपली. मात्र, १६ डिसेंबरला प्रसिद्ध झालेल्या प्रारूप मतदार यादीत त्यांची नावे गायब होती.

२१ जानेवारी २०२६ रोजी निवडणूक नोंदणी अधिकाऱ्याने फॉर्म ८ नाकारला आणि या नागरिकांना नव्याने मतदार नोंदणीसाठी फॉर्म ६ भरण्यास सांगितले. जिल्हा निवडणूक अधिकाऱ्याने २ मार्चला अपील फेटाळले. मुख्य निवडणूक अधिकाऱ्यानेही १६ एप्रिलला तोच निर्णय कायम ठेवला. म्हणजे नागरिकांनी नियमाप्रमाणे अर्ज करायचा, अधिकाऱ्यांनी तो नाकारायचा, मतदार यादीतून नाव गायब करायचे आणि नंतर त्याच नागरिकाला पहिल्यांदाच मतदार असल्याची घोषणा करायला सांगायचे! प्रशासनाचा हा कोणता न्याय? की कागदपत्रांच्या खेळात नागरिकांचा मतदानाचा अधिकारच हरवून टाकायचा?

न्यायालयाने फॉर्म ६ मधील घोषणेकडे लक्ष वेधले. या अर्जात अर्जदाराचे नाव यापूर्वी कोणत्याही मतदार यादीत नव्हते आणि तो पहिल्यांदाच नोंदणी करत आहे, असे घोषित करावे लागते. तर पूर्वभरलेल्या गणना अर्जात जुन्या पत्त्यावरच वास्तव्यास असल्याची घोषणा असते. स्थलांतरित मतदाराला हे अर्ज भरण्यास भाग पाडणे म्हणजे त्याच्याकडून वस्तुस्थितीविरुद्ध घोषणा करून घेण्यासारखे आहे. अशा खोट्या घोषणांमुळे लोकप्रतिनिधित्व कायद्याच्या कलम ३१ अंतर्गत कारवाईचा धोका निर्माण होऊ शकतो, असे न्यायालयाने स्पष्ट केले.

न्यायालयाने लोकप्रतिनिधित्व कायदा, १९५० मधील कलम २२ आणि मतदार नोंदणी नियम, १९६० मधील नियम १३ यांचा आधार घेत फॉर्म ८ हाच पत्ता बदलण्यासाठी योग्य मार्ग असल्याचे सांगितले. तसेच या सहाही नागरिकांची नावे मतदार यादीत पुन्हा समाविष्ट करण्याचे निर्देश दिले.

पण हा प्रश्न केवळ गोव्यातील सहा मतदारांचा नाही. देशभरात एसआयआरच्या प्रक्रियेत किती नागरिकांना अशाच प्रशासकीय गोंधळाचा सामना करावा लागत आहे? किती जणांची नावे चुकीने वगळली गेली? किती नागरिकांना अर्ज, पुरावे, सुनावण्या आणि कार्यालयांच्या फेऱ्यांत अडकवले गेले? याची जबाबदारी कोण घेणार?

मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार यांच्या नेतृत्वाखाली निवडणूक आयोग काम करत असताना विरोधकांकडून आयोगाच्या निष्पक्षतेवर आणि स्वायत्ततेवर सातत्याने प्रश्न उपस्थित केले जात आहेत. निवडणूक आयुक्तांच्या नियुक्ती प्रक्रियेतील बदल, निवडणूक आयुक्तांना दिलेले कायदेशीर संरक्षण आणि एसआयआरच्या अंमलबजावणीतील वाद यामुळे आयोगावरील विश्वासाचा प्रश्न अधिक गंभीर झाला आहे. केंद्र सरकार आयोगाच्या प्रत्येक निर्णयामागे ठामपणे उभे राहत असेल, तर त्या निर्णयांची स्वतंत्र आणि पारदर्शक तपासणी होणे अधिकच आवश्यक आहे. सरकारचे संरक्षण म्हणजे आयोगाच्या प्रत्येक कृतीला जनतेने प्रश्न न विचारता मान्यता द्यावी, असा परवाना नाही.

ज्ञानेश कुमार यांना प्रश्न विचारले की निवडणूक आयोगावर हल्ला, एसआयआरवर प्रश्न विचारले की लोकशाहीविरोधी भूमिका आणि मतदाराने कागदपत्रांबाबत शंका उपस्थित केली की त्यालाच खोट्या घोषणेच्या कारवाईची भीती! मग या व्यवस्थेत उत्तरदायी कोण?

सरकारने निवडणूक आयोगाच्या स्वायत्ततेचा दावा करायचा असेल, तर आयोगाच्या प्रत्येक प्रक्रियेची पारदर्शकता सिद्ध करण्याची जबाबदारीही स्वीकारली पाहिजे. निवडणूक आयोगानेही सरकारच्या सोयीपेक्षा संविधान आणि मतदाराचा अधिकार मोठा मानला पाहिजे. कारण निवडणुका सरकारच्या कृपेने होत नाहीत; त्या नागरिकांच्या मतदानाच्या अधिकारातून होतात. मतदारांची नावे वाचवण्याऐवजी त्यांनाच संशयित ठरवणारी व्यवस्था लोकशाही मजबूत करत नाही. ती लोकशाहीवरील जनतेचा विश्वास कमकुवत करते. आणि सरकारने कितीही अभय दिले, तरी न्यायालयात प्रश्न विचारले जाणारच!

संपादकीय

ग्रे मार्केटचा मायाजाल: अनधिकृत सट्टेबाजी आणि सामान्य गुंतवणूकदारांचा बळी

भारतीय शेअर बाजारात आयपीओ (IPO) ची हवा सध्या जोरात आहे. नवी कंपनी बाजारात सूचीबद्ध (List) होणार म्हटली की, गुंतवणूकदारांमध्ये एकच उत्सुकता पाहायला मिळते. परंतु, या उत्साहाच्या आड एक समांतर आणि अनधिकृत बाजारपेठ वेगाने फोफावत आहे – ती म्हणजे 'आयपीओ ग्रे मार्केट'. कोणतीही अधिकृत वेबसाईट नाही, सेबीची (SEBI) मान्यता नाही, ना डिमॅट खात्यात शेअर्सची देवाणघेवाण! संपूर्ण व्यवहार केवळ व्हॉट्सॲप आणि टेलिग्रामच्या गुप्त ग्रुप्सवर चालतात. सामान्य गुंतवणूकदारांच्या भावनांशी खेळून ऑपरेटर एका रात्रीत करोडपती होतात, तर दुसरीकडे अज्ञानापोटी गुंतवणूक करणारा सर्वसामान्य नागरिक कंगाल होतो. या मायाजालावर वेळीच अंकुश लावण्याची गरज निर्माण झाली आहे.

ग्रे मार्केट म्हणजे कायदेशीर आणि बेकायदेशीर यातील अनधिकृत बाजार. कंपनीचा खझज बाजारात येण्यापूर्वीच या बाजारात शेअर्सची खरेदी-विक्री सुरू होते. उदा. १०० मूळ किंमत असलेल्या खझज ला ग्रे मार्केटमध्ये ५० चा प्रीमियम (GMP) मिळत असेल, तर तो शेअर १५० वर लिस्ट होईल असा अंदाज बांधला जातो. यात 'कोस्टक' आणि 'सौदा पत्र' या अनधिकृत मार्गांनी अर्जांची किंवा मिळणाऱ्या शेअर्सची बोली लावली जाते. हा सगळा सट्टा केवळ विश्वासावर चालतो. ऑपरेटर पळून गेला, तर गुंतवणूकदाराला एक रुपयाही परत मिळण्याची कायदेशीर सोय नसते.

पूर्वी बंद खोल्यांमध्ये चालणारा हा खेळ आता व्हॉट्सॲप आणि टेलिग्रामवर पसरला आहे. ऑपरेटर कृत्रिम मागणी (Artificial Demand) निर्माण करून GMP फुगवतात. सोशल मीडियावर 'GMP ८०% पार' अशा बातम्या पसरवून 'फियर ऑफ मिसिंग आऊट' (FOMO) ची लाट निर्माण केली जाते. लिस्टिंगच्या दिवशी जेव्हा प्रत्यक्ष बाजारात फुगा फुटतो, तेव्हा ऑपरेटर नफा कमावून बाजूला होतात आणि किरकोळ गुंतवणूकदार अडकून पडतात.

इतिहासाकडे नजर टाकल्यास या सट्टेबाजीचे गंभीर परिणाम स्पष्ट दिसतात. जानेवारी २००८ मधील रिलायन्स पॉवरचा IPO हे याचे सर्वात मोठे उदाहरण आहे. १५ ते १८ जानेवारी २००८ दरम्यान आलेल्या या ४५० च्या IPO साठी ग्रे मार्केटमध्ये ३८० हून अधिक (८०% पेक्षा जास्त) GMP दाखवला गेला. लोकांच्या उड्या पडल्या आणि IPO तब्बल ७० पट सबस्क्राईब झाला. मात्र, ११ फेब्रुवारी २००८ रोजी लिस्टिंगच्या दिवशी शेअर ५३० वर उघडून काही तासांतच कोसळला आणि ३७२.३० वर बंद झाला (१७% हून अधिक तोटा). एका दिवसात लाखो किरकोळ गुंतवणूकदारांचे कोट्यवधी रुपये स्वाहा झाले होते.

भारतात सिस्टीममधील त्रुटींचा फायदा घेऊन बाजार मॅनिप्युलेट करण्याचा इतिहास जुना आहे. १९८८ ते १९९२ दरम्यान हर्षद मेहताने 'रेडी फॉरवर्ड डील्स' आणि खोट्या बँक रिसिट्सचा (BRs) गैरवापर करून बँकांचा जवळपास ७,००० कोटींचा निधी बेकायदेशीरपणे शेअर बाजारात वळवला. 'ACC' सारखा शेअर २०० वरून थेट ९,००० वर फुगवला गेला. एप्रिल १९९२ मध्ये सुचेता दलाल यांनी या घोटाळ्याचा पर्दाफाश केला आणि सेन्सेक्स ४५०० वरून २५०० वर कोसळला.

तसेच, २००९ ते २०१८ दरम्यान युनायटेड ब्रुअरीज, कार्लसबर्ग आणि एबी इनबेव्ह या कंपन्यांनी 'बिअर कार्टेल' बनवून किमती कृत्रिमरीत्या वाढवल्या. सप्टेंबर २०२१ मध्ये 'कंपिटिशन कमिशन ऑफ इंडिया'ने (CCI) त्यांच्यावर ८७३ कोटींहून अधिकचा दंड ठोठावला. दारूचा बाजार असो वा शेअर बाजार, पारदर्शकता नसेल तिथे कार्टेल सामान्य माणसाची लूट करतात.

या समस्येवर पूर्ण बंदी घालणे कठीण असले तरी सेबीने 'When-Listed' (व्हेन-लिस्टेड) ट्रेडिंग प्लॅटफॉर्मचा प्रस्ताव मांडला आहे. अलॉटमेंटनंतर आणि प्रत्यक्ष लिस्टिंगपूर्वी कायदेशीर ट्रेडिंगची परवानगी दिल्यास किमतींची पारदर्शक शोधप्रक्रिया (Price Discovery) होईल आणि अनधिकृत ऑपरेटर्सचा प्रभाव संपेल.

शेवटी, ग्रे मार्केट प्रीमियम (GMP) हा कंपनीच्या चांगल्या वा वाईट असण्याचा पुरावा नाही. तो केवळ ऑपरेटरचा सट्टा असू शकतो. केवळ GMP पाहून गुंतवणूक करणाऱ्यांनी २००८ चा धडा लक्षात ठेवला पाहिजे. कंपनीचे फायनान्शियल्स आणि फंडामेंटल्स अभ्यासूनच निर्णय घ्यावा. बाजारातील अंधळा सट्टा हा नफा नव्हे, तर विनाशाचे आमंत्रण ठरतो!

भाऊसाहेब भोईर यांनी स्थापन केलेल्या 'कलाकार कट्ट्याचा' वर्धापन दिन उत्साहात

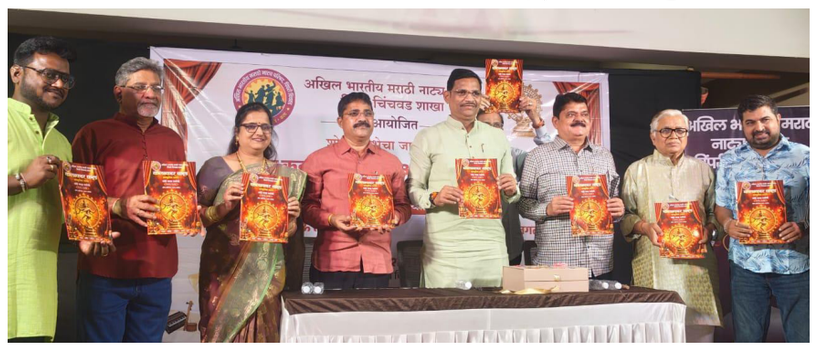
रेल्वे फाटकावरील प्रतीक्षा संपणार; ६५.२८ कोटींचा पूल वाहतुकीसाठी खुला

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
पिंपरी : । प्रतिनिधी

नाटक, संगीत, कला नसती तर माणूस वेडा झाला असता. याचा प्रत्यय कोविडच्या काळात आपल्याला आला आहे. या कलेचे आपणही काहीतरी देणे लागतो या उद्देशाने आणि स्थानिक रंगभूमीला नवे कलाकार व त्यांना संधी मिळावी, शहरातील नाट्य चळवळीला व्यापक व्यासपीठ मिळावे आणि नाना पाटेकर यांच्या या शहरातील स्मृती जागृत राहाव्यात, नाट्यकला समृद्ध व्हावी यासाठी आगामी काळात पिंपरी चिंचवड मध्ये ''कै. नाना पाटेकर राज्यस्तरीय स्मृती करंडक अंतर महाविद्यालयीन नाट्यस्पर्धा'' आयोजित करण्यात येतील. अखिल भारतीय मराठी नाट्य परिषद पिंपरी चिंचवड शाखा आणि कै. लक्ष्मणभाऊ जगताप कला, क्रीडा, अकादमी यांच्या संयुक्त विद्यमाने या पुढील काळात या राज्यस्तरीय स्पर्धा पिंपरी चिंचवड शहरात आयोजित करण्यात येतील अशी घोषणा आमदार शंकर जगताप यांनी चिंचवड येथे केली. तसेच जोपर्यंत भाऊसाहेब भोईर आणि मी सक्रिय आहोत तोपर्यंत हा उपक्रम सुरूच राहील अशी काही देखील आ. जगताप यांनी दिली. तसेच उपस्थितांना दिवाळीच्या आणि संस्थेच्या वर्धापन दिनानिमित्त शुभेच्छा देताना आ. जगताप यांनी आवाहन केले की, सर्व नागरिकांनी स्वच्छते बरोबरच वाहतुकीचे नियम पाळण्याचा संकल्प करावा.

शुक्रवारी, (दि. ७) अखिल भारतीय मराठी नाट्य परिषद, पिंपरी चिंचवड शाखेच्या वतीने 'कलाकार कट्टा' या संस्थेच्या वर्धापन दिन आणि रंगभूमी दिन निमित्त चिंचवड येथील पंडित पद्माकर कुलकर्णी कला मंदिर, प्रा. रामकृष्ण मोरे नाट्यगृह तळमजला येथे आयोजित केलेल्या जेसोहळ्यात आ. जगताप यांनी ही घोषणा केली. यावेळी अखिल भारतीय मराठी नाट्य परिषद मध्यवर्ती शाखा उपाध्यक्ष तथा कलाकार कट्ट्याचे संस्थापक ज्येष्ठ नेते भाऊसाहेब भोईर, नगरसेवक शेखर चिंचवडे, नाट्य परिषद पिंपरी चिंचवड शाखा आणि कलाकार कट्ट्याचे सभासद बंधू, भगिनी उपस्थित होते.

यावेळी सुरेश कंक, वृषाली भणगे, ऋतुजा महाजन, गणेश कांबळे, शुभ्रा घायतडक आणि केतन लुंकड यांचा पुरस्कार देऊन गौरव करण्यात आला. 'नांदी नव्या पर्वाची, शोध प्रतिभेचा जागर कलेचा' हे घोषवाक्य घेऊन या संस्थेने वर्षभर सादर केलेल्या कार्यक्रमांची स्मरणिका प्रकाशित करण्यात आली.

भाऊसाहेब भोईर म्हणाले की, जीवनातील नैराश्याच्या, अपयशाच्या काळात रंगभूमी जीवनाकडे सकारात्मकतेने बघण्याचा दृष्टिकोन देते. पिंपरी चिंचवड शहरात नाट्य चळवळ वाढीस लागावी यासाठी लोकनेते शरद पवार यांनी पाठबळ दिले. तसेच स्वर्गीय उपमुख्यमंत्री अजितदादा पवार, स्वर्गीय आमदार लक्ष्मण भाऊ जगताप तसेच माजी आमदार विलास लांडे, ज्येष्ठ नेते आझमभाई पानसरे यांचे देखील मोठे योगदान आहे. या शहरातील नाट्य परिषदेच्या सभासदांमुळे पिंपरी चिंचवड मध्ये दोन वेळा अखिल भारतीय नाट्य संमेलन आयोजित करण्यात आले असे हे देशातील एकमेव उदाहरण आहे. 'कलाकार कट्टा'ने एका वर्षात विविध कला प्रकारांना एकाच व्यासपीठावर आणण्याचे काम केले आहे. नवोदित कलाकारांपासून अनुभवी कलावंतांपर्यंत सर्वांना आपली कला सादर करण्याची संधी दिली. दिवाळीनिमित्त नागरिकांना शुभेच्छा देताना भाऊसाहेब भोईर यांनी आवाहन केले की, सर्वांनी शहर स्वच्छ ठेवण्यासाठी कचरामुक्त करण्यासाठी पुढाकार घ्यावा आणि मनपा प्रशासनाला सहकार्य करावे. कार्यक्रमाची सुरुवात गणेश वंदनेने झाली. त्यानंतर तबलावादनाच्या तालसुरांनी कार्यक्रमाची रंगत वाढवली. नृत्यार्पण ग्रुपच्या कनक देशमुख, वृंदा जोशी, निहारिका शिंदे आणि इशा झा यांनी नृत्य सादर केले. बाल कलाकार श्रीजा उज्जैनकर, अन्वी फटांगरे, वरद फटांगरे, यज्ञा पाटील, व्रिहा काळे, रजत देशमुख आणि शौर्य मुजुमदार यांनी बालनाट्याच्या माध्यमातून रंगमंचावर आपली छाप उमटवली.

शब्दांच्या माध्यमातून भावविश्व उलगडणाऱ्या काव्यवाचन सत्रात सुरेश कंक, संजय गमे आणि राधाबाई वाघमारे यांनी कविता सादर केल्या. स्वर सुधा संगीत विद्यालयाच्या विद्यार्थींनी निधी लच्याण, रुजुला बांडे, केशवी धर्माधिकारी, श्रेया त्रिकूटकर, गाथा चव्हाण, उर्वी नाईक, मैथिली कुलकर्णी, अस्मी खामितकर आणि गायत्री कुलकर्णी यांनी गायन सादर करून संगीताची मैफल सजवली.

महाराष्ट्राच्या लोक परंपरेचे दर्शन घडवताना आसाराम कसबे यांनी भारुड सादर केले. दिवंगत ज्येष्ठ लावणी कलावंत मधू कांबीकर यांना आदरांजली वाहण्यासाठी शुभ्रा घायतडके यांनी लावणी सादर केली. गणेश कांबळे यांनी शेतकरी आत्महत्या या गंभीर सामाजिक प्रश्नावर आधारित कलाविष्कार सादर केला. सुहास जोशी यांच्या 'नाटक या विनोदी कथेच्या सादरीकरणाने कार्यक्रमात वेगळी रंगत आणली.

चित्रकलेच्या माध्यमातूनही कलाकारांनी आपली प्रतिभा प्रदर्शित केली. वैशाली गायकवाड आणि रती देशमुख यांच्या चित्रांचे प्रदर्शन रसिकांसाठी खुले करण्यात आले होते. विविध कला माध्यमांतून व्यक्त होणाऱ्या या सादरीकरणांनी कलाकार कट्ट्याच्या बहुआयामी स्वरूपाचे दर्शन घडवले. 'स्व. नाना पाटेकर स्मृती करंडक' या नाट्यस्पर्धेच्या घोषणेने शहरातील रंगभूमीच्या चळवळीला आणखी एक नवे व्यासपीठ मिळणार आहे. कार्यक्रमाच्या आयोजनात कलाकार कट्टा नियोजन समिती राजेंद्र बंग,सुहास जोशी, सीमा गांधी, गौरी लोंढे, राज अहेरराव, रवी दामोदरे, संतोष रासने, किरण येवलेकर, अश्विनी कुलकर्णी, प्रकाश ढवळे, आसाराम कसबे आदींनी सहभाग घेतला. सूत्रसंचालन सीमा गांधी आणि आभार आकाश थिटे यांनी मानले.

सरकारी योजनांसाठी आता आधार नव्हे, मतदान कार्ड?

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
पिंपरी : । प्रतिनिधी

सरकारी योजनांचा लाभ घेण्यासाठी आधार काडीएवजी मतदान ओळखपत्राचा वापर करण्याच्या मुद्द्यावरून देशात नवा राजकीय वाद निर्माण झाला आहे. लोकसभेतील विरोधी पक्षनेते राहुल गांधी यांनी केंद्रीय मंत्री लल्लन सिंह यांच्या एका व्हिडिओचा संदर्भ देत केंद्र सरकारच्या भूमिकेवर गंभीर प्रश्न उपस्थित केले आहेत. मतदार यादीतून नावे कमी होत असताना सरकारी योजनांच्या लाभासाठी मतदान ओळखपत्राची अट लागू झाली तर लाखो नागरिकांच्या हक्कांवर गदा येऊ शकते, असा इशारा त्यांनी दिला आहे.

राहुल गांधी यांनी सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्म एक्सवर व्हिडिओ शेअर करत सरकारवर टीका केली. त्यांच्या दाव्यानुसार, आता काही पंचायत राज योजनांचा लाभ घेण्यासाठी मतदान ओळखपत्राला महत्त्व दिले जात आहे. उद्या रेशन, पेन्शन, मनरेगा, घरकुल, शिष्यवृत्ती आणि आरक्षणाच्या योजनांसाठीही अशी अट लागू झाली तर काय होईल, असा सवाल त्यांनी उपस्थित केला.

या मुद्द्याचा संबंध राहुल गांधी यांनी मतदार यादीच्या विशेष सखोल पुनरीक्षण प्रक्रियेशी (ड्रखठ) जोडला आहे. या प्रक्रियेत लाखो नागरिकांची नावे मतदार यादीतून कमी केली जात असल्याचा त्यांचा आरोप आहे. निवडणूक आयोगाच्या निष्पक्षतेवरही त्यांनी प्रश्न उपस्थित केले आहेत. मात्र, मतदान ओळखपत्राशिवाय सर्व सरकारी योजनांचा लाभ बंद होणार असल्याचा कोणताही सार्वत्रिक अधिकृत निर्णय या माहितीवरून सिद्ध होत नाही. त्यामुळे मंत्र्यांच्या व्हिडिओतील नेमके विधान आणि संबंधित योजनेचे नियम तपासणे आवश्यक आहे. आधार आणि मतदान ओळखपत्र या दोन्हींचा उपयोग वेगवेगळ्या कारणांसाठी होतो. मतदार यादीतील नाव आणि सरकारी योजनांची पात्रता यांची गल्लत होऊ नये, ही लोकशाही व्यवस्थेतील महत्त्वाची बाब आहे. सरकारी योजनांचा लाभ देताना नागरिकांचे हक्क सुरक्षित राहणार की कागदपत्रांच्या अटींमुळे पात्र लाभार्थी वंचित राहणार, याबाबत केंद्र सरकारने स्पष्ट भूमिका मांडणे गरजेचे आहे.

पुणे म्हाडाचा साई गॅलेक्सी घोटाळा; अस्तित्वात नसलेला खोटा गृहप्रकल्प दाखवून शासनाची फसवणूक

म्हाडा कार्यालयासमोर लोक जनशक्ती पार्टी (रामविलास) ची जोरदार निदर्शने

■ पुणे :प्रतिनिधी

साई गॅलेक्सी हा अस्तित्वात नसलेला खोटा गृहप्रकल्प दाखवून शासनाची फसवणूक केल्याप्रकरणी तातडीने गुन्हा दाखल करावा, या मागणीसाठी लोक जनशक्ती पार्टी (रामविलास) आणि होम राईट्स इंडिया सोशल फाउंडेशन यांच्या वतीने गुरुवारी, दि. ७ नोव्हेंबर २०२६ रोजी दुपारी १२ वाजता पुणे गृहनिर्माण व क्षेत्रविकास मंडळ, आगरकर नगर, पुणे येथे धरणे आंदोलन करण्यात आले.

यावेळी पक्षाचे महाराष्ट्र प्रदेश एससी/एसटी सेलचे अध्यक्ष संजय आल्हाट, माजी सहायक पोलीस आयुक्त तसेच होम राईट्स इंडिया सोशल फाउंडेशन चे संचालक मिलिंद गायकवाड, के. सी. पवार, दत्ता राजगुरू, प्रमोद राजगुरू, विजय अठवाल, राहुल चव्हाण, राजू भडके, दीपक भडके, निवृत्ती मलोले, ॲड. अमित दरेकर, रणजीत सोनवणे, नारायण भिसे, अप्पा कोंढाळकर, आक्का साबळे उपस्थित होते. या सर्वांच्या नेतृत्वाखाली म्हाडाचे अध्यक्ष शिवाजीराव आढळराव पाटील, उपाध्यक्ष तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी संजीव जयस्वाल, मुख्य दक्षता व सुरक्षा अधिकारी विनीत अग्रवाल आणि मुख्य अधिकारी, पुणे मंडळ यांच्या नावे असलेले निवेदन सादर करण्यात आले. आंदोलकांनी आढळराव पाटील यांना निवेदन देवून चर्चा केली.

म्हाडा प्राधिकरणाचे मुख्य दक्षता अधिकारी विनीत अग्रवाल यांनी गुरुवारी, दि. ०७/०७/२०२६ रोजी दिलेल्या आदेश क्रमांक भूदवसु/पो./ए ७६२१४२/८८३/२०२६ अन्वये साई गॅलेक्सी हा खोटा प्रकल्प दाखवून फसवणूक झाल्याचे स्पष्ट करून दि. ०८/०२/२०२४ व दि. २३/०८/२०२४ ची दोन्ही ना हरकत प्रमाणपत्रे UDCPR-2020 कलम ३.८ चे उल्लंघन असल्याने तात्काळ रद्द करण्याचे आदेश दिले होते. तरीही पाच महिने कोणतीही ठोस कारवाई न झाल्याचा आरोप निवेदनात करण्यात आला आहे.

निवेदनात म्हटले आहे की, साई गॅलेक्सी सह सद्गुरू रेसिडेन्सी व प्रिव्हिलेज हिल्स या प्रकल्पांतही अनियमितता असून नजीकच्या काळात होणे शक्य नसलेल्या प्रकल्पातही लॉटरी काढून सदनिका वाटप झाल्याची माहिती मिळाली आहे. प्रत्यक्ष पाहणीत सर्व्हे नं. ७६, हांडेवाडी, हडपसर येथे साई गॅलेक्सी नावाचा कोणताही प्रकल्प आढळला नाही. तसेच या प्रकल्पासाठी दाखवलेले कम्प्लिशन सर्टिफिकेट हे नीलकांत नागपाल यांच्या वेगळ्या प्रकल्पाचे असल्याचे निदर्शनास आले आहे.

या प्रकरणी बालाजी रियल्टी चे विकासक अनुज उमेश गोयल, ध्रुव सुरेशकुमार मोहता, सुरेशकुमार मोहता आणि मे. कृष्णा साई बिल्डकॉन एलएलपी चे विकासक विशाल सुरेश पवार व रितेश अशोक कुमार ठक्कर यांच्यावर भ्रष्टाचार, फसवणूक व अपहाराचा गुन्हा दाखल करावा, त्यांना काळ्या यादीत टाकावे आणि त्यांची संपत्ती लाचलुचपत प्रतिबंधक कायद्याखाली तपासावी, अशी मागणी करण्यात आली. यावर तात्काळ कारवाई न झाल्यास आझाद मैदान, मुंबई येथे आमरण उपोषण करण्यात येईल, असा इशारा देण्यात आला.

या निवेदनाच्या प्रती केंद्रीय मंत्री चिराग पासवान, महाराष्ट्राचे राज्यपाल, मुख्यमंत्री, उपमुख्यमंत्री तथा गृहनिर्माण मंत्री, पुण्याचे पालकमंत्री, लोकायुक्त, उच्च न्यायालय व जिल्हा न्यायालयाचे रजिस्ट्रार, विभागीय आयुक्त, जिल्हाधिकारी तसेच पुणे पोलीस आयुक्त यांच्याकडे पुढील कार्यवाहीसाठी पाठविण्यात आल्या आहेत.

सेवामृता फाउंडेशनचा अनाथाश्रमांमध्ये दिवाळीपूर्व सामाजिक उपक्रम

तीन बालगृहांतील मुलांना भेटवस्तू, दिवाळी फराळाचे वाटप; व्यसनमुक्तीचा संदेश

■ पिंपरी-चिंचवड : प्रतिनिधी

सेवामृता फाउंडेशनच्या वतीने दिवाळीपूर्वी पिंपरी-चिंचवड परिसरातील तीन बालगृहांमध्ये सामाजिक उपक्रम राबविण्यात आला. ४ नोव्हेंबर रोजी दापोडी येथील सरस्वती अनाथ शिक्षण संस्था आणि दिघी येथील ज्ञानदीप बालगृहात, तर ५ नोव्हेंबर रोजी काळेवाडी फाटा येथील स्पंदन बाल आश्रमात हा उपक्रम आयोजित करण्यात आला.

या उपक्रमात फाउंडेशनचे स्वयंसेवक उमाकांत, मधु, बालाजी आणि सौरभ सहभागी झाले होते. यावेळी मुलांना व्यसनमुक्तीची शपथ देऊन व्यसनांचे आरोग्य, शिक्षण, करिअर आणि सामाजिक जीवनावर होणारे दुष्परिणाम समजावून सांगण्यात आले. तसेच अभ्यासातील एकाग्रता, मनःनियंत्रण आणि उज्ज्वल भवितव्य घडविण्याबाबत मार्गदर्शन करण्यात आले.

स्वयंसेवकांनी स्वतः रंगविलेल्या कॅप्स, टी-शर्ट, दिवाळीच्या पणत्या आणि रिस्टबँड्स मुलांना भेट दिले. तसेच प्रत्येक मुलाला मोती साबण, टूथब्रश, टूथपेस्ट आणि दिवाळी फराळाचा समावेश असलेले भेटवस्तू संच वितरित करण्यात आले.

यावेळी स्पंदन बाल आश्रमाचे काळजीवाहक गणेश मस्के, ज्ञानदीप बालगृहाच्या अनुराधा ताई व सहकारी, तसेच सरस्वती अनाथ शिक्षण संस्थेचे संस्थापक देविदास सुरवसे व त्यांचे सहकारी उपस्थित होते. त्यांनी या उपक्रमाचे कौतुक केले.

शिक्षण, आरोग्य, युवा सक्षमीकरण, व्यसनमुक्ती, पर्यावरण संवर्धन आणि सामाजिक कार्य अशा सहा क्षेत्रांत सेवामृता फाउंडेशन कार्यरत आहे. मुलांच्या चेहऱ्यावर आनंद फुलविण्यासोबतच त्यांच्यात सकारात्मक विचार रुजविणे हा या उपक्रमाचा मुख्य उद्देश असल्याचे फाउंडेशनच्या वतीने सांगण्यात आले.

दैनिक राज्य लोकतंत्र हे पत्र मुद्रक, प्रकाशक मालक सीमा भिमराव मस्के यांनी जगमित्र प्रिंटर्स ॲण्ड सेल्स कॉर्पोरेशन सुमतीनगर, जालना रोड, बीड येथे छापून कार्यालय दैनिक राज्य लोकतंत्र, राजीव गांधी चौक, कॅनाल रोड, बीड, ता.जि. बीड, ४३११२२ (महाराष्ट्र) येथे प्रकाशित केले. **संपादक** - सीमा मस्के (मोकाशे) । **कार्यकारी संपादक** - सुभाष विलासराव चौरे या अंकात प्रकाशित झालेल्या मजकुरातील मतांशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही. न्यायालयीन वाद बीड न्यायकक्षेत. EMAIL- RAJYALOKTANTRA@GMAIL.COM NO.L SB/BEED RNP-206/2024-26

सारांश वृत्त

हिंजवडी-शिवाजीनगर मेट्रोच्या पहिल्याच दिवशी प्रवाशांना अडचणींचा सामना; तिकिटांचे जादा दर,

क्यूआर कोड स्कॅनिंगच्या समस्यांमुळे प्रवाशांचा हिरमोड; पहिल्याच दिवशी मोठी गर्दी

पुणे : प्रतिनिधी

पुणेकरांची अनेक दिवसांची प्रतीक्षा संपवून माण-हिंजवडी ते शिवाजीनगर मेट्रो सेवा सुरू झाली असली, तरी पहिल्याच दिवशी प्रवाशांना विविध अडचणींचा सामना करावा लागला. तिकिटांचे दर जास्त असल्याची तक्रार, तसेच काही ठिकाणी क्यूआर कोड स्कॅन होत नसल्याने प्रवाशांची गैरसोय झाली. पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या हस्ते या मेट्रो मार्गिकेचे उद्घाटन झाल्यानंतर पहिल्याच दिवशी प्रवाशांचा मोठा प्रतिसाद मिळाला. आयटी क्षेत्रातील कर्मचारी, नोकरदार, ज्येष्ठ नागरिक आणि लहान मुलांनीही मेट्रो प्रवासाचा अनुभव घेतला. वाहतूक कोंडीतून सुटका होऊन प्रवासाचा वेळ वाचेल, या अपेक्षेने अनेकांनी मेट्रोला पसंती दिली. मात्र, तिकिटांचे दर अपेक्षेपेक्षा जास्त असल्याची भावना काही प्रवाशांनी व्यक्त केली. तसेच क्यूआर कोड स्कॅनिंगमध्ये अडचणी येत असल्याने प्रवाशांना मनस्ताप सहन करावा लागला. मेट्रो सेवा सुरू झाल्याचा आनंद असला, तरी पहिल्याच दिवशी आलेल्या तांत्रिक आणि व्यवस्थापनविषयक अडचणींमुळे प्रवाशांच्या उत्साहावर काही प्रमाणात विरजण पडले. प्रवाशांना सुलभ, जलद आणि विनाअडथळा सेवा देण्यासाठी तिकीट व्यवस्था आणि तांत्रिक यंत्रणेतील त्रुटी तातडीने दूर करण्याची अपेक्षा व्यक्त होत आहे.

निरगुडसरमध्ये बिबट्याचे हल्ले सुरूच; युवकासह महिला जखमी

कालवडीचा मृत्यू, दोन शेळ्यांचाही फडशा; नागरिकांमध्ये भीती, वनविभागाकडून पिंजरा लावून पकडण्याचे प्रयत्न

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
लोणी-धामणी : प्रतिनिधी

निरगुडसर (ता. आंबेगाव) परिसरात बिबट्याचा वावर वाढला असून, बिबट्याच्या हल्ल्यांच्या घटनांमध्येही वाढ झाली आहे. बुधवारी (दि. ४) रात्री शेतातून घरी जात असताना आदित्य कैलास सुडके या युवकावर बिबट्याने हल्ला केला. या हल्ल्यात तो जखमी झाला असून, त्याला मंचर उपजिल्हा रुग्णालयात उपचारासाठी दाखल करण्यात आले होते. उपचारानंतर त्याला घरी सोडण्यात आले. गुरुवारी (दि. ५) निरगुडसर-मेंगडेवाडी रस्त्यावर थोरात मळ्याजवळ महिला कामगारावरही बिबट्याने हल्ला केला. या घटनांमुळे परिसरात भीतीचे वातावरण निर्माण झाले आहे.

बिबट्याच्या हल्ल्याची माहिती मिळताच मंचरचे वनपरिक्षेत्र अधिकारी विकास भोसले यांनी सुडके यांच्या घरी भेट देऊन घटनेची माहिती घेतली. वनरक्षक अश्विनी डफळ यांच्या सूचनेनुसार वनविभागाने गुरुवारी निरगुडसर परिसरात बिबट्याला पकडण्यासाठी पिंजरा लावला आहे.

दरम्यान, गणेश डोंगर यांच्या गोठ्यावर बिबट्याने हल्ला करून एका कालवडीला ठार केले, तर दुसरी कालवड जखमी केली. यापूर्वी कैलास सुडके यांच्या शेतातील फार्ममध्ये घुसून बिबट्याने दोन शेळ्यांचा

फडशा पाडला होता. तसेच थोरात मळ्याजवळ राम तिवारी या महिला कामगारावर झालेल्या हल्ल्यात त्या जखमी झाल्या असून, त्यांच्यावर उपचार सुरू आहेत.

उसाच्या क्षेत्रामुळे बिबट्याला लपण्यासाठी जागा

वनपरिक्षेत्र अधिकारी विकास भोसले यांनी सांगितले की, परिसरातील उसाचे क्षेत्र वाढल्याने बिबट्याला शेतात लपण्यासाठी मोठ्या प्रमाणात जागा उपलब्ध झाली आहे. त्यामुळे बिबट्या मानवी वस्तीजवळ येण्याची शक्यता वाढली आहे. नागरिकांनी रात्रीच्या वेळी विशेष खबरदारी घ्यावी.

बिबट्याच्या वाढत्या वावरामुळे शेतकरी आणि ग्रामस्थांमध्ये चिंतेचे वातावरण आहे. शेतात काम करताना, जनावरांना चारा-पाणी देताना तसेच रात्रीच्या वेळी घराबाहेर पडताना सतर्क राहावे, असे आवाहन वनविभागाने केले आहे. बिबट्याला जेरबंद करण्यासाठी वनविभागाचे प्रयत्न सुरू आहेत.

बनावट क्रीडा प्रमाणपत्रांचे रॅकेट उघड करणाऱ्या वैभव चव्हाणचा संशयास्पद मृत्यू!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

मंचर : प्रतिनिधी

सरकारी नोकऱ्यांमधील बनावट क्रीडा प्रमाणपत्रांचे रॅकेट उघडकीस आणणाऱ्या वैभव चव्हाण याचा संशयास्पद परिस्थितीत मृत्यू झाल्याने बीड जिल्ह्यात खळबळ उडाली आहे. इमामपूर शिवारात एका झाडाला लटकलेल्या अवस्थेत त्याचा मृतदेह आढळला. मात्र, शवविच्छेदनादरम्यान शरीरावर मारहाणीच्या खुणा आढळल्याची माहिती समोर आल्याने या मृत्यूबाबत गंभीर प्रश्न उपस्थित झाले आहेत. वैभवच्या कुटुंबीयांनी हा घातपात असल्याचा आरोप केला असून सखोल चौकशीची मागणी केली आहे.

बीड जिल्ह्यातील नवगण राजुरी येथील रहिवासी असलेला वैभव उत्तम कराटेपटू होता. सुमारे दोन वर्षांपूर्वी पोलीस भरती प्रक्रियेत त्याची संधी हुकली होती. त्याच्याइतकेच गुण असलेल्या दुसऱ्या उमेदवाराने क्रीडा प्रमाणपत्राच्या आधारे निवड मिळवल्याचा आरोप होता. त्यानंतर वैभवने सरकारी नोकरभरतीमध्ये बनावट क्रीडा प्रमाणपत्रे वापरणाऱ्या रॅकेटविरोधात आवाज उठवला.

या प्रकरणाच्या तपासातून राज्यभरातील १४ पोलीस कर्मचाऱ्यांसह काही क्रीडा अधिकाऱ्यांवर निलंबनाची कारवाई झाली होती. तसेच बनावट प्रमाणपत्रे देण्याच्या आरोपांशी संबंधित कुराश संघटनेच्या अध्यक्ष आणि सचिवांना सप्टेंबरमध्ये पुणे गुन्हे शाखेने अटक केली होती.

या कारवाईनंतर वैभवला जीवे मारण्याच्या धमक्या मिळत असल्याचा दावा करण्यात आला होता. त्याने रेकॉर्ड केलेली कथित ऑडिओ क्लिपही समोर आली आहे. त्यामध्ये आपल्याबाबत काही अनुचित घडल्यास कुराश संघटनेला जबाबदार धरण्याचे आवाहन केल्याचे सांगितले जात आहे. मात्र, या ऑडिओ क्लिपची स्वतंत्र पुष्टी झालेली नाही. वैभवच्या मृत्यूमागे नेमके काय कारण आहे, हे अद्याप स्पष्ट झालेले नाही. कुटुंबीयांच्या आंदोलनानंतर पोलिसांनी शवविच्छेदन अहवालाच्या आधारे गुन्हा दाखल करण्याचे आश्वासन दिले. बनावट प्रमाणपत्रांचे रॅकेट उघड करणाऱ्या तरुणाचा मृत्यू हा केवळ संशयाचा विषय राहता कामा नये. धमक्यांची पार्श्वभूमी, कथित ऑडिओ आणि शवविच्छेदनातील निष्कर्ष यांची निष्पक्ष चौकशी होणे आवश्यक आहे. दोषी कोणताही असो, त्याच्यावर कारवाई झाली पाहिजे.

आंबेगाव तालुक्यात वसुबारसचा उत्साह; शेतकऱ्यांनी जपली गाय-वासरांच्या पूजनाची परंपरा

फुलांच्या माळांनी सजल्या गायी; औक्षण आणि पुरणपोळीच्या नैवेद्याने साजरा केला सण

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
लोणी-धामणी : प्रतिनिधी

आंबेगाव तालुक्याच्या पूर्व भागातील लोणी, धामणी परिसरात वसुबारसचा सण पारंपरिक उत्साहात साजरा करण्यात आला. शेतकरी कुटुंबांनी गाय-वासरांचे पूजन करून पशुधनाप्रती कृतज्ञता व्यक्त केली. अंगणातील आकर्षक रांगोळ्या, फुलांच्या माळांनी सजविलेल्या गायी आणि पुरणपोळीच्या नैवेद्यामुळे गावोगावी मंगलमय वातावरण निर्माण झाले होते.

शेती आणि पशुधनाचे अतूट नाते जपणाऱ्या शेतकरी कुटुंबांमध्ये सकाळपासूनच वसुबारसची लगबग सुरू होती. गायींना स्वच्छ धुऊन त्यांच्या अंगावर आकर्षक सजावट करण्यात आली. गळ्यात फुलांच्या माळा, कपाळावर कुंकवाचा टिळा लावून महिलांनी पारंपरिक पद्धतीने हळदी-कुंकू वाहत गायी-वासरांचे औक्षण केले. पूजेनंतर गायी आणि वासरांना पुरणपोळीचा नैवेद्य अर्पण करण्यात आला. पशुधन निरोगी राहावे, कुटुंबात सुख-समृद्धी नांदावी आणि शेतीत भरभराट व्हावी, अशी प्रार्थना यावेळी करण्यात आली.

लोणी येथील शेतकरी सतीश थोरात, बाळासाहेब आढाव आणि विरोद थोरात यांनीही कुटुंबीयांसह पारंपरिक पद्धतीने गाय-वासरांचे पूजन केले. आधुनिकतेच्या युगातही ग्रामीण भागातील शेतकरी कुटुंबांनी आपल्या संस्कृती आणि परंपरांचे जतन केल्याचे या निमित्ताने दिसून आले. वसुबारसच्या पूजनाने परिसरात दिवाळीच्या उत्सवाची मंगलमय सुरुवात झाली.

किल्ले रायरेश्वर परिसरातील आदिवासी-कातकरी वस्त्यांमध्ये दिवाळीचा आनंद; फराळ, आकाशकंदील व सायकलींचे वाटप

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

पुणे : प्रतिनिधी

दिवाळीचा आनंद समाजातील वंचित घटकांपर्यंत पोहोचविण्याच्या उद्देशाने भोर तालुक्यातील अतिदुर्गम अशा किल्ले रायरेश्वर परिसरातील टिटेघर, नाझरे व माकोशी येथील आदिवासी-कातकरी वस्त्यांमध्ये पुणे शहरातील गणेशोत्सव मंडळांच्या वतीने दिवाळी साजरी करण्यात आली.

या उपक्रमांतर्गत ५१ आदिवासी कुटुंबांना दिवाळी फराळ व आकाशकंदील भेट देण्यात आले. तसेच शैक्षणिक मदतीचा भाग म्हणून लहान विद्यार्थ्यांसाठी पाच सायकलींचे वाटप करण्यात आले. दिवाळी फराळ व सायकलींची भेट मिळाल्याने वस्तीवरील लहान मुलांच्या चेहऱ्यावर आनंद फुलला होता.

हा सामाजिक उपक्रम जय गणेश व्यासपीठ, पुणे शहर यांच्या अंतर्गत नवज्योत मित्र मंडळ, येरवडा; वीर शिवराज मंडळ, गुरुवार पेठ; संजीवनी मित्र मंडळ, सहकारनगर आणि साईनाथ मंडळ ट्रस्ट, बुधवार पेठ यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित करण्यात आला होता.

दुर्गम भागातील कातकरी विद्यार्थ्यांपर्यंत सायकली पोहोचविण्यासाठी सागर गांधी व पीयूष शहा यांनी विशेष योगदान दिले. कार्यक्रमाचे आयोजन अमित जाधव, किरण सोनीवाल, प्रसाद दिवटे, निलेश कोंढापूरे, चैतन्य सिन्नरकर व अक्षय पानसरे यांनी केले होते.

दिवाळीचा सण केवळ स्वतःपुरता मर्यादित न ठेवता समाजातील गरजू घटकांसोबत आनंद वाटून साजरा करण्याचा संदेश या उपक्रमातून देण्यात आला. नाझरे वस्ती वरील महिला अध्यक्षा मंगला वाघमारे यांनी पुण्यातील गणेशोत्सव कार्यकर्त्यांच्या प्रति कृतज्ञता व्यक्त करत आभार मानले आज तुमच्या मुळे आमची दिवाळी खऱ्या अर्थाने साजरी होणार आहे.

उत्तर पुणे जिल्हा पत्रकार संघाच्या अध्यक्षपदी संतोष वळसे पाटील

आंबेगाव तालुका पत्रकार संघाचे अध्यक्ष वळसे पाटील यांच्यावर नवी जबाबदारी; उत्तर पुण्यातील सहा तालुक्यांचा संघात समावेश

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
लोणी-धामणी : प्रतिनिधी

अखिल भारतीय मराठी पत्रकार परिषदेच्या उत्तर पुणे जिल्हा पत्रकार संघाच्या अध्यक्षपदी आंबेगाव तालुका पत्रकार संघाचे अध्यक्ष संतोष वळसे पाटील यांची नियुक्ती करण्यात आली आहे. परिषदेचे अध्यक्ष शिवराज काटकर यांनी उत्तर पुणे जिल्हा पत्रकार संघाची नूतन कार्यकारिणी जाहीर केली.

पुणे जिल्ह्याचा वाढता विस्तार आणि भौगोलिक परिस्थिती लक्षात घेऊन अखिल भारतीय मराठी पत्रकार परिषदेने जिल्ह्याचे उत्तर आणि दक्षिण असे विभाजन करून स्वतंत्र पत्रकार संघ स्थापन करण्याचा निर्णय घेतला आहे. त्यानुसार दोन्ही जिल्ह्यांच्या स्वतंत्र कार्यकारिणी तयार करण्यात येत आहेत. उत्तर पुणे जिल्हा पत्रकार संघात जुन्नर, आंबेगाव, मावळ, खेड, शिरूर आणि हवेली या सहा तालुक्यांचा समावेश करण्यात आला आहे.

पुणे महानगर आणि पिंपरी-चिंचवड पत्रकार संघाचे स्वतंत्र अस्तित्व कायम राहणार असून, हे दोन्ही संघ थेट परिषदेशी संलग्न असतील.

संयुक्त जिल्हा संघाची बैठक नुकतीच मुळशी येथे झाली. नूतन कार्यकारिणीचा कार्यकाळ एक वर्षाचा असून, या कालावधीत सदस्य नोंदणी आणि मतदार यादी अद्ययावत करण्याची जबाबदारी पदाधिकाऱ्यांवर सोपविण्यात आली आहे.

मावळ येथील ज्येष्ठ पत्रकार विजय सुराणा यांची थेट परिषदेवर परिषद प्रतिनिधी म्हणून नियुक्ती करण्यात आली आहे.

परिषदेचे मुख्य विश्वस्त एस. एम. देशमुख, विश्वस्त शरद पाबळे, उपाध्यक्ष गणेश मोकाशी आणि मावळते अध्यक्ष सुनील लोणकर यांनी नवनियुक्त पदाधिकाऱ्यांचे अभिनंदन करून शुभेच्छा दिल्या.

दरम्यान, कार्यकारिणीतील अन्य पदांसह डिजिटल मीडिया परिषद, पत्रकार हल्ला विरोधी कृती समिती आणि महिला आघाडीच्या नियुक्त्याही लवकरच जाहीर करण्यात येणार असल्याचे शिवराज काटकर यांनी सांगितले.

नूतन कार्यकारिणी पुढीलप्रमाणे :
* अध्यक्ष : संतोष वळसे पाटील (आंबेगाव)
* उपाध्यक्ष : हनुमंत देवकर (चाकण), सचिन कांकरिया (जुन्नर)
* सरचिटणीस : दत्ता भालेराव (खेड)
* कोषाध्यक्ष : संजय बारहाते (शिरूर)
* जिल्हा निवडणूक प्रमुख : रवी पाटील
* जिल्हा कायदेशीर सल्लागार : संजय पाटील

ना. म. जोशी मार्ग बीडीडी चाळीतील ५५७ कुटुंबांना हक्काच्या घरांच्या चाव्या

दिवाळीपूर्वी नव्या घरांचा आनंद; पहिल्या टप्प्यातील तीन पुनर्वसन इमारतींचे वितरण

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
मुंबई :प्रतिनिधी

मुंबईतील ऐतिहासिक बीडीडी चाळ पुनर्विकास प्रकल्पातील ना. म. जोशी मार्ग येथील ५५७ पात्र रहिवाशांना हक्काच्या घरांचा ताबा देण्यात आला. मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांच्या हस्ते पहिल्या टप्प्यात पूर्ण झालेल्या तीन पुनर्वसन इमारतींमधील सदनिकांच्या चाव्यांचे वितरण करण्यात आले. यावेळी प्रातिनिधिक स्वरूपात ११ रहिवाशांना चाव्या आणि ताबा पत्र देण्यात आले.

मुंबईतील यशवंतराव चव्हाण सेंटर येथे आयोजित कार्यक्रमात मुख्यमंत्री फडणवीस म्हणाले की, मुंबईची संस्कृती जपणाऱ्या मूळ मुंबईकरांना याच शहरात प्रशस्त आणि हक्काचे घर देण्यासाठी शासन प्रयत्नशील आहे. मूळ मुंबईकरांना मुंबईतून हद्दपार होऊ देणार नाही. खासगी विकासकांऐवजी म्हाडामार्फत बीडीडी चाळींचा पुनर्विकास करण्याचा निर्णय घेतल्यामुळे या महत्त्वाकांक्षी प्रकल्पाला गती मिळाली आहे.

बीडीडी चाळींमध्ये अनेक कुटुंबे सुमारे १६० चौरस फुटांच्या घरांमध्ये दोन ते तीन पिढ्यांसह राहत होती. आता त्यांना बैठक खोली, दोन शयनकक्ष आणि आवश्यक सुविधांसह ५०० चौरस फुटांच्या सदनिका देण्यात येत आहेत. बीडीडी चाळींचा इतिहास संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीसह मुंबईतील सामाजिक, सांस्कृतिक आणि कामगार चळवळींशी जोडलेला आहे. भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि लोकमान्य टिळक यांचे वास्तव्यही या चाळीत होते, असे फडणवीस यांनी नमूद केले.

पोलिसांच्या घरांच्या प्रश्नावरही तोडगा काढणार

२०११ पूर्वीपासून वास्तव्यास असलेल्या पात्र पोलीस कर्मचाऱ्यांना १५ लाख रुपयांत घरे देण्याचा निर्णय कायम असल्याचे मुख्यमंत्र्यांनी स्पष्ट केले. २०११ नंतरच्या निकषांमुळे अपात्र ठरणाऱ्या काही पोलीस कर्मचाऱ्यांनाही विशेष प्रकरण म्हणून बांधकाम खर्चात घरे देण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे. यासंदर्भातील किमतीतील तफावत आणि अडचणी दूर करण्यासाठी बैठक घेऊन मार्ग काढण्यात येईल, असेही त्यांनी सांगितले. नव्या घरांची विक्री न करता ती पुढील पिढ्यांसाठी जतन करण्याचे आवाहनही त्यांनी रहिवाशांना केले.

सुविधांच्या दर्जात तडजोड नाही : एकनाथ शिंदे

उपमुख्यमंत्री तथा गृहनिर्माण मंत्री एकनाथ शिंदे म्हणाले की, बीडीडी चाळ पुनर्विकास प्रकल्प वेळेत आणि दर्जेदार पद्धतीने पूर्ण केला जाईल. पुनर्वसनाच्या सदनिकांच्या बांधकामात किंवा सुविधांमध्ये कोणतीही तडजोड केली जाणार नाही. समूह पुनर्विकासातून मोकळ्या जागा, उद्याने, व्यायामशाळा, मुलांसाठी खेळण्याची जागा यासह २३ प्रकारच्या सुविधा उपलब्ध करून दिल्या जाणार आहेत. पुनर्विकास आंदोलनादरम्यान तरुणांवर दाखल झालेले गुन्हे मागे घेण्यासाठीही शासन कार्यवाही करेल, असे त्यांनी सांगितले. मुंबईतील रेसकोर्सची १२५ एकर आणि कोस्टल रोडलगतची सुमारे १५० एकर जागा मिळून जवळपास ३०० एकर क्षेत्रावर जागतिक दर्जाचे खुले उद्यान विकसित करण्याचे नियोजन असल्याची माहितीही शिंदे यांनी दिली.

चाळ संस्कृतीचा वारसा जपावा : सुनेत्रा पवार

उपमुख्यमंत्री सुनेत्रा पवार म्हणाल्या की, ५५७ कुटुंबांसाठी हा दिवस आयुष्यभर स्मरणात राहणारा आहे. दिवाळीच्या पार्श्वभूमीवर नव्या घरात प्रवेश करण्याची संधी मिळणे हा रहिवाशांसाठी दुहेरी आनंदाचा क्षण आहे. नव्या इमारतींमध्ये प्रवेश करताना चाळ संस्कृतीतील आपुलकी, परस्पर सहकार्य आणि सण-उत्सव एकत्र साजरे करण्याची परंपरा जपावी. मुलांच्या शिक्षणासह मुलींच्या शिक्षणाकडेही विशेष लक्ष द्यावे, असे आवाहन त्यांनी केले.

विधान परिषदेचे उपसभापती सचिन अहिर यांनी पुनर्विकासाला गती दिल्याबद्दल मुख्यमंत्री आणि उपमुख्यमंत्र्यांचे आभार मानले. वरळी परिसरातील वाढत्या लोकसंख्येच्या पार्श्वभूमीवर पाणीपुरवठा, रस्ते आणि अन्य नागरी सुविधांमध्ये सुधारणा करण्याची मागणी त्यांनी केली. तसेच फेमस स्टुडिओ परिसरातून ना. म. जोशी मार्गाकडे जोडणारा उड्डाणपूल उभारण्याची सूचनाही केली.

यावेळी मंत्री ॲड. आशिष शेलार, गृहनिर्माण राज्यमंत्री डॉ. पंकज भोयर, आमदार सुनील शिंदे, आमदार मनिषा कायंदे, शायना एनसी, म्हाडाचे उपाध्यक्ष तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी संजीव जयस्वाल यांच्यासह विविध अधिकारी आणि मान्यवर उपस्थित होते.

सारांश वृत्त

सीबीएसई बोर्ड परीक्षांचे वेळापत्रक जाहीर!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
■ नवी दिल्ली / प्रतिनिधी

केंद्रीय माध्यमिक शिक्षण मंडळाने (सीबीएसई) २०२७ मधील दहावी आणि बारावीच्या बोर्ड परीक्षांचे वेळापत्रक जाहीर केले आहे. येत्या १६ फेब्रुवारी २०२७ पासून या परीक्षा सुरू होणार असून, देशभरातील लाखो विद्यार्थ्यांसाठी परीक्षेची तयारी करण्याचे आव्हान आता अधिक तीव्र होणार आहे. विशेष म्हणजे, यंदा दहावी आणि बारावी मिळून तब्बल ४६ लाखांहून अधिक विद्यार्थ्यांनी परीक्षेसाठी नोंदणी केली आहे.

सीबीएसईने शुक्रवारी (६ नोव्हेंबर) जाहीर केलेल्या वेळापत्रकानुसार, दहावीची परीक्षा १६ फेब्रुवारीपासून सुरू होऊन ९ मार्च २०२७ रोजी संपणार आहे. तर बारावीच्या विद्यार्थ्यांची परीक्षा १६ फेब्रुवारीला सुरू होऊन ९ एप्रिल २०२७ पर्यंत चालणार आहे. त्यामुळे बारावीच्या विद्यार्थ्यांना दहावीच्या तुलनेत परीक्षेसाठी अधिक कालावधी द्यावा लागणार आहे.

मंडळाच्या आकडेवारीनुसार, बारावीच्या परीक्षेसाठी सुमारे १९.८ लाख विद्यार्थ्यांनी, तर दहावीच्या परीक्षेसाठी तब्बल २६.५ लाख विद्यार्थ्यांनी नोंदणी केली आहे. म्हणजेच एकूण ४६.३ लाखांहून अधिक विद्यार्थी यंदाच्या बोर्ड परीक्षेला सामोरे जाणार आहेत. दरम्यान, विषयांच्या परीक्षांमधील अंतर हा विद्यार्थ्यांसाठी महत्त्वाचा मुद्दा असतो. अनेक विद्यार्थी दहावी आणि बारावीमध्ये एकाच वेळी संबंधित विषयांचे संयोजन घेत असल्याने परीक्षांच्या तारखांमध्ये संघर्ष निर्माण होण्याची शक्यता असते. ही बाब लक्षात घेऊन एकत्रितपणे घेतल्या जाणाऱ्या विषयांच्या परीक्षांमध्ये पुरेसे अंतर ठेवण्यात आल्याचे सीबीएसईने स्पष्ट केले आहे. मात्र, वेळापत्रक जाहीर झाल्याने विद्यार्थ्यांसमोरील खरी कसोटी आता सुरू होणार आहे. अभ्यासक्रमाची उजळणी, सराव परीक्षा आणि वेळेचे योग्य नियोजन यावर विद्यार्थ्यांचे निकाल अवलंबून असतील. पालक आणि शिक्षकांसाठीही पुढील काही महिने महत्त्वाचे ठरणार आहेत.

मराठवाडा वॉटर ग्रीड प्रकल्पाला गती; २० हजार कोटींच्या अर्थसहाय्याला जायकाचा सकारात्मक प्रतिसाद

पहिल्या टप्प्यात चार जिल्ह्यांना लाभ; सुमारे एक कोटी नागरिकांना शाश्वत पाणीपुरवठा करण्याचे उद्दिष्ट

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
मुंबई : प्रतिनिधी

मराठवाड्यातील पाणीटंचाईचा प्रश्न कायमस्वरूपी सोडविण्यासाठी महत्त्वपूर्ण ठरणाऱ्या मराठवाडा वॉटर ग्रीड प्रकल्पाला राज्य सरकारने गती दिली आहे. प्रकल्पाचा प्राथमिक अहवाल तातडीने तयार करून केंद्र सरकारच्या आर्थिक व्यवहार विभागाकडे पाठविण्याचे निर्देश मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी दिले. या प्रकल्पासाठी जपान इंटरनॅशनल कोऑपरेशन एजन्सी (जायका) कडून सुमारे २० हजार कोटी रुपयांचे अर्थसहाय्य मिळण्याबाबत सकारात्मक प्रतिसाद मिळाला आहे.

मुख्यमंत्री फडणवीस यांच्या अध्यक्षतेखाली मुंबईतील वर्षा निवासस्थानी जायकाच्या वरिष्ठ शिष्टमंडळासोबत झालेल्या बैठकीत प्रकल्पाचा आढावा घेण्यात आला. संपूर्ण आठ जिल्ह्यांतील प्रकल्पाची अंदाजित किंमत २७ हजार ५६ कोटी रुपये असून, पहिल्या टप्प्यात छत्रपती संभाजीनगर, बीड, लातूर आणि धाराशिव या चार जिल्ह्यांचा समावेश आहे.

३ हजार ९७ किलोमीटर पाइपलाइनचे जाळे

या प्रकल्पांतर्गत जायकवाडी, माजलगाव, मांजरा, उजनी, निम्न तेरणा आणि निम्न मनार ही धरणे बंदिस्त पाइपलाइनद्वारे परस्परांना जोडण्यात येणार आहेत. अतिरिक्त पाणीसाठा असलेल्या धरणांमधून पाणीटंचाईग्रस्त भागातील धरणांपर्यंत पाणी पोहोचविण्याची दुहेरी प्रवाह व्यवस्था विकसित केली जाणार आहे. यासाठी सुमारे ३ हजार ९७ किलोमीटर लांबीच्या मुख्य व दुय्यम पाइपलाइन आणि १७ जलशुद्धीकरण केंद्रे उभारण्यात येणार आहेत. या प्रकल्पाचा सुमारे एक कोटी नागरिकांना थेट लाभ होण्याचा अंदाज आहे.

भूकंपरोधक जपानी तंत्रज्ञानाचा वापर

लातूर आणि धाराशिव हे भूकंपप्रवण क्षेत्र असल्याने प्रकल्पात जपानचे आधुनिक भूकंपरोधक तंत्रज्ञान वापरण्यात येणार आहे. डक्टाईल आयर्न पाइप्स, आधुनिक पंपिंग यंत्रणा आणि एससीएडीए (डऊअ) प्रणालीचा वापर केला जाणार आहे. यामुळे छत्रपती संभाजीनगरमधील ऑरिक सिटी, शेंद्रा-बिडकीन आणि वाळूज औद्योगिक क्षेत्रांनाही शाश्वत पाणीपुरवठा उपलब्ध होण्यास मदत होणार आहे.

प्रकल्प व्यवस्थापन सल्लागाराची नियुक्ती आणि सविस्तर प्रकल्प अहवाल तयार करण्याची प्रक्रिया जायकाच्या सहकार्याने तातडीने पूर्ण केली जाणार आहे. २०२९ पर्यंत प्रकल्पाचे प्रत्यक्ष काम पूर्ण करण्याचे नियोजन करण्यात आले आहे.

दरम्यान, महाराष्ट्रातील ॲनिमेशन, व्हिज्युअल इफेक्ट्स, गेमिंग आणि कॉमिक्स (अतऋछ) क्षेत्राच्या विकासासाठी जपानी कंपन्या आणि इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ क्रिएटिव्ह टेक्नॉलॉजीज यांच्या सहकार्याने उपक्रम राबविण्यात येत आहेत. याअंतर्गत फेब्रुवारीमध्ये मुंबईत 'मांगा कारवान' आयोजित करण्यात येणार आहे.

बैठकीस पाणीपुरवठा व स्वच्छता मंत्री गुलाबराव पाटील, राज्यमंत्री मेघना साकोरे-बोर्डीकर, वरिष्ठ प्रशासकीय अधिकारी आणि जपानच्या शिष्टमंडळातील प्रतिनिधी उपस्थित होते. महाराष्ट्राच्या पायाभूत सुविधा विकासासाठी जपानसोबतचे सहकार्य अधिक दृढ करण्याची ग्वाही मुख्यमंत्री फडणवीस यांनी यावेळी दिली.

झारखंड सरकारला उच्च न्यायालयाचा मोठा दणका! JSSC-CGL परीक्षा रद्द करण्याचा निर्णय

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
दिल्ली : प्रतिनिधी

भरती प्रक्रियेतील कथित गैरप्रकार आणि उमेदवारांच्या आंदोलनाच्या पार्श्वभूमीवर झारखंड सरकारने घेतलेल्या मोठ्या निर्णयाला उच्च न्यायालयाने जोरदार धक्का दिला आहे. झारखंड कर्मचारी निवड आयोगाची (JSSC) संयुक्त पदवीधर स्तर (CGL) परीक्षा रद्द करण्याचा राज्य सरकारचा निर्णय उच्च न्यायालयाने रद्दबातल ठरवला आहे. तसेच या परीक्षेद्वारे निवड झालेल्या उमेदवारांना पुन्हा सेवेत सामावून घेण्याचे स्पष्ट आदेश न्यायालयाने दिले आहेत.

शुक्रवारी (६ नोव्हेंबर २०२६) न्यायमूर्ती दीपक रोशन यांच्या एकलपीठाने हा महत्त्वपूर्ण निकाल दिला. न्यायालयाने जाहिरात क्रमांक १०/२०२३ अंतर्गत निवड झालेल्या उमेदवारांच्या नियुक्त्या रद्द करण्याचा राज्य सरकारचा निर्णय बाजूला सारला. एवढेच नव्हे, तर संबंधित उमेदवारांची सेवा अखंडित मानली जावी, म्हणजेच सेवेत कोणताही खंड पडलेला समजू नये, असेही न्यायालयाने स्पष्ट केले.

या प्रकरणाची पार्श्वभूमीही महत्त्वाची आहे. झारखंड राज्य गुन्हे अन्वेषण विभागाच्या अहवालाचा आधार घेत आणि परीक्षेतील कथित अनियमिततेविरोधात उमेदवारांनी केलेल्या व्यापक आंदोलनानंतर राज्य सरकारने १७ ऑगस्ट २०२६ रोजी परीक्षा प्रक्रिया आणि त्याआधारे झालेल्या नियुक्त्या रद्द करण्याचा निर्णय घेतला होता.

मात्र, सरकारच्या या निर्णयामुळे परीक्षेत यश मिळवून नोकरी मिळवलेल्या उमेदवारांचे भवितव्य अनिश्चिततेत सापडले होते. अनेक उमेदवारांच्या रोजगारावर गदा आली होती. आता उच्च न्यायालयाच्या निर्णयामुळे या उमेदवारांना मोठा दिलासा मिळाला आहे.

या निकालामुळे भरती प्रक्रियेतील अनियमिततेच्या आरोपांवरून संपूर्ण परीक्षा आणि नियुक्त्या सरसकट रद्द करण्याच्या सरकारी अधिकारावरही महत्त्वाचे प्रश्न निर्माण झाले आहेत.

धावत्या कर्मभूमी एक्स्प्रेसला भीषण आग! १,५०० प्रवाशांचा थरारक बचाव

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
लुधियाना : प्रतिनिधी

पंजाबमध्ये रेल्वे सुरक्षेचा प्रश्न पुन्हा ऐरणीवर आला आहे. अमृतसरहून पश्चिम बंगालमधील न्यू जलपाईगुडीकडे जाणाऱ्या कर्मभूमी एक्स्प्रेसला शुक्रवारी (६ नोव्हेंबर २०२६) भीषण आग लागल्याची घटना घडली. या आगीत तीन डबे पूर्णपणे आगीच्या विळख्यात सापडले, तर चौथ्या डब्याचे अंशतः नुकसान झाले. सुदैवाने, रेल्वेतील सुमारे १,५०० प्रवाशांनी वेळीच बाहेर पडल्यामुळे या दुर्घटनेत कोणतीही जीवितहानी झाली नाही.

पंजाबमधील पटियाला जिल्ह्यातील राजपुरा परिसरात सराय बंजारा रेल्वे स्थानकाजवळ ही घटना घडली. कर्मभूमी एक्स्प्रेस या स्थानकाजवळ पोहोचली असताना एका डब्यात अचानक आग लागली. काही क्षणांतच आगीने रौद्र रूप धारण केले आणि जवळच्या आणखी दोन डब्यांपर्यंत ती पसरली. चौथ्या डब्यालाही आगीची झळ बसली.

आगीची माहिती मिळताच रेल्वे प्रशासनाने तातडीने गाडी थांबवली. प्रवाशांना सुरक्षितपणे बाहेर काढण्याची प्रक्रिया सुरू करण्यात आली. आग इतर डब्यांमध्ये पसरू नये म्हणून बाधित डबे उर्वरित रेल्वेगाडीपासून वेगळे करण्यात आले. त्यामुळे मोठी दुर्घटना टळल्याचे अधिकाऱ्यांनी सांगितले.

या घटनेमुळे रेल्वे प्रवासातील सुरक्षेचा मुद्दा पुन्हा चर्चेत आला आहे. हजारो प्रवाशांचा जीव रेल्वेच्या सुरक्षिततेवर अवलंबून असताना धावत्या गाडीला आग लागण्याची घटना गंभीर मानली जात आहे.

आगीचे नेमके कारण अद्याप स्पष्ट झालेले नाही. शॉर्टसर्किट किंवा अन्य तांत्रिक बिघाडामुळे आग लागली का, याचा तपास आवश्यक आहे. रेल्वे प्रशासनाकडून घटनेची चौकशी करून आगीचे कारण आणि सुरक्षेतील संभाव्य त्रुटी स्पष्ट होणे गरजेचे आहे.

६० वर्षांचा वीजवाटपाचा वाद अखेर संपला! पंजाब-हरियाणाकडून हिमाचल प्रदेशला ११,९७३ दशलक्ष युनिट वीज मिळणार

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
हैदराबाद : प्रतिनिधी

भाक्रा-नांगल आणि बियास जलविद्युत प्रकल्पांमधील वीजवाटपावरून गेल्या सहा दशकांपासून सुरू असलेल्या वादावर अखेर पडदा पडला आहे. पंजाब, हरियाणा आणि हिमाचल प्रदेश यांच्यातील या दीर्घकालीन वीजविवादात सर्वोच्च न्यायालयाने महत्त्वपूर्ण निर्णय दिला आहे. या निर्णयानुसार पंजाब आणि हरियाणा या दोन राज्यांना हिमाचल प्रदेशला एकूण ११,९७३ दशलक्ष युनिट (एमयू) वीज पुढील २० वर्षांच्या कालावधीत द्यावी लागणार आहे.

शुक्रवारी (६ नोव्हेंबर २०२६) सरन्यायाधीश सूर्यकांत, न्यायमूर्ती जॉयमाल्य बागची आणि न्यायमूर्ती व्ही. मोहना यांच्या खंडपीठाने केंद्र सरकारचा रोख रक्कम न देता विजेच्या स्वरूपात थकबाकी अदा करण्याचा प्रस्ताव स्वीकारला. त्यामुळे या वादावर आर्थिक व्यवहाराऐवजी प्रत्यक्ष वीजपुरवठ्याच्या माध्यमातून तोडगा काढण्यात आला आहे.

या वादाची मुळे १९६६ पर्यंत जातात. भाक्रा-नांगल आणि बियास जलविद्युत प्रकल्पांमधून निर्माण होणाऱ्या विजेतील हिमाचल प्रदेशच्या हक्कावरून राज्यांमध्ये मतभेद होते. या प्रकल्पांच्या व्यवस्थापनाची जबाबदारी भाक्रा बियास व्यवस्थापन मंडळाकडे (इइचइ) आहे.

यापूर्वी २०११ मध्ये सर्वोच्च न्यायालयाने हिमाचल प्रदेशच्या बाजूने निकाल देताना या प्रकल्पांमधील वीजहिस्सा ७.१९ टक्के निश्चित केला होता. १९६६ पासूनच्या वीजदेयकांशी संबंधित थकबाकीचा प्रश्न मात्र पूर्णपणे सुटला नव्हता.

आता केंद्र सरकारच्या प्रस्तावाला सर्वोच्च न्यायालयाची मान्यता मिळाल्याने पंजाब आणि हरियाणाला पुढील २० वर्षांत निर्धारित वीज हिमाचल प्रदेशला द्यावी लागणार आहे.

या निर्णयामुळे हिमाचल प्रदेशच्या वीजहक्काचा प्रश्न निकाली निघण्याच्या दिशेने महत्त्वाचे पाऊल पडले आहे. मात्र, २० वर्षांच्या कालावधीत या विजेचे प्रत्यक्ष वितरण, अंमलबजावणी आणि राज्यांमधील समन्वय कसा राखला जातो, याकडे लक्ष लागले आहे.

दिवाळीच्या आधीच दिल्लीचा श्वास कोंडला!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली / वृत्तसंस्था

दिव्यांचा सण म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या दिवाळीच्या स्वागताची तयारी सुरू असतानाच देशाची राजधानी दिल्ली मात्र विषारी हवेमुळे गुदमरू लागली आहे. वाढत्या वायुप्रदूषणाने गंभीर पातळी गाठल्याने दिल्ली आणि आसपासच्या परिसरातील शाळांना ऑनलाइन वर्ग सुरू करण्याचे आदेश देण्यात आले आहेत. नागरिकांनी शक्यतो घरून काम करावे, खासगी कार्यक्रम पुढे ढकलावेत आणि अनावश्यक बाहेर पडणे टाळावे, असे आवाहनही प्रशासनाकडून करण्यात आले आहे.

शुक्रवारी (६ नोव्हेंबर २०२६) दिल्लीतील हवेचा गुणवत्ता निर्देशांक ३८२ वर पोहोचला. हवेचा गुणवत्ता निर्देशांक ७० किंवा त्यापेक्षा कमी असल्यास हवा चांगली मानली जाते. मात्र, ३८२ हा आकडा अत्यंत खराब हवेची स्थिती दर्शवतो. त्यामुळे राजधानीतील नागरिकांच्या आरोग्याचा प्रश्न पुन्हा ऐरणीवर आला आहे.

दिवाळी रविवारी साजरी होणार असून, या सणादरम्यान फटाक्यांच्या वापरामुळे प्रदूषणात आणखी वाढ होण्याची शक्यता आहे. आधीच धुरक्याच्या दाट थराने दिल्लीतील रस्ते आणि बाजारपेठा झाकल्या आहेत. अशा परिस्थितीत सणाच्या काळात प्रदूषण नियंत्रणाचे मोठे आव्हान प्रशासनासमोर उभे राहिले आहे.

वाढत्या प्रदूषणाला आळा घालण्यासाठी लागू करण्यात आलेल्या श्रेणीबद्ध प्रतिसाद कृती आराखड्यांतर्गत विविध निर्बंधांचा विचार केला जात आहे. यामध्ये शाळांचे ऑनलाइन वर्ग, खासगी कार्यक्रम पुढे ढकलणे आणि सरकारी तसेच खासगी कार्यालयांतील ५० टक्के कर्मचाऱ्यांना घरून काम करण्याची व्यवस्था यांचा समावेश आहे.

दिल्लीचे पर्यावरणमंत्री यांनीही वाऱ्याचा वेग कमी असल्यास प्रदूषणाची परिस्थिती आणखी बिघडू शकते, असा इशारा दिला आहे. वाऱ्याची मंद गती आणि वातावरणातील स्थिरता यामुळे प्रदूषित कण हवेतच साचून राहतात.

मात्र, दरवर्षी हिवाळ्याच्या सुरुवातीला दिल्लीला प्रदूषणाच्या संकटाचा सामना करावा लागतो. उपाययोजना, निर्बंध आणि सरकारी आवाहने करूनही परिस्थिती पुन्हा गंभीर होत असल्याने दीर्घकालीन प्रदूषण नियंत्रणाच्या धोरणांवर प्रश्न उपस्थित होत आहेत.

दिवाळीच्या आनंदावर विषारी हवेचे सावट असताना नागरिकांचे आरोग्य सुरक्षित ठेवण्यासाठी प्रशासनाच्या उपाययोजना किती प्रभावी ठरतात, हे आगामी काही दिवसांत स्पष्ट होईल.

एक्सच्या माध्यमातून अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याचा गळा घोटण्याचा प्रयत्न?

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली : प्रतिनिधी

देशात डिजिटल अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य, सरकारी सेन्सॉरशिप आणि सोशल मीडियावरील नियंत्रण यांवरून सुरू असलेल्या चर्चेला आता एक धक्कादायक वळण मिळाले आहे. भारतातील अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य आणि डिजिटल अधिकारांसाठी काम करणाऱ्या दोन महत्त्वाच्या संस्थांची सोशल मीडिया अकाउंट बंद करण्याची मागणी करणारे दिल्ली पोलिसांच्या नावाने पाठवलेले आदेश चक्क बनावट असल्याचे उघड झाले आहे. विशेष म्हणजे, ही बाब खुद्द सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्म 'एक्स'ने दिल्ली उच्च न्यायालयात मान्य केली आहे. त्यामुळे सरकारी यंत्रणेच्या नावाचा वापर करून डिजिटल व्यासपीठांवर नियंत्रण मिळवण्याचा प्रयत्न नेमका कोणी केला, हा गंभीर प्रश्न निर्माण झाला आहे.

इंटरनेट फ्रीडम फाउंडेशन (खऱ्ऱ्ऱ्) आणि सॉफ्टवेअर फ्रीडम लॉ सेंटर इंडिया (ऱ्ऱ्ऱउ.ळप) या दोन संस्थांची एक्सवरील अकाउंट बंद करण्याची मागणी करण्यात आली होती. या संस्थांनी राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघाची (ठ्ठड) बदनामी केल्याचा आरोप या कथित आदेशांमध्ये करण्यात आला होता. हे आदेश दिल्ली पोलिसांचे वरिष्ठ अधिकारी आणि विशेष पोलीस आयुक्त (गुन्हे) यांच्या नावाने एक्सच्या ऑनलाइन रिपोर्टिंग प्रणालीद्वारे पाठवण्यात आले होते.

२९ ऑक्टोबरपासून सुरू झाला घटनाक्रम

या संपूर्ण प्रकरणाची सुरुवात २९ ऑक्टोबर २०२६ रोजी झाली. खऱ्ऱ्ऱ्ऱ ऱ्ऱ्ऱउ आणि 'जिओब्लॉक्ड इंडिया' या खात्याच्या संचालकाला आरएसएसच्या वतीने असल्याचा दावा करणारी कायदेशीर नोटीस मिळाली. या नोटीसमध्ये केंद्र सरकारच्या इंटरनेटवरील कंटेंट ब्लॉक करण्याच्या आदेशांवर सार्वजनिक टीका करणे, ब्लॉक केलेल्या पोस्टची माहिती संकलित करणे आणि अशा निर्बंधांची नोंद प्रसिद्ध करणे थांबवण्याची मागणी करण्यात आली होती. सात दिवसांत लेखी हमी देण्यासही सांगण्यात आले होते.

मात्र, या नोटीसमध्ये वकिलाचे नाव, नोंदणी क्रमांक आणि अधिकृत प्रतिनिधीची स्पष्ट माहिती नसल्याचा आक्षेप संस्थांनी घेतला. नोटीस खरोखरच आरएसएसकडून पाठवण्यात आली होती का, याबाबतही प्रश्न उपस्थित झाले.

यानंतर ३१ ऑक्टोबर आणि २ नोव्हेंबर रोजी दिल्ली पोलिसांच्या नावाने एक्सकडे दोन कथित तक्रारी दाखल करण्यात आल्या. त्यामध्ये खऱ्ऱ्ऱ्ऱ आणि ऱ्ऱ्ऱउ यांची संपूर्ण अकाउंट बंद करण्यासह विविध पोस्ट हटवण्याची मागणी करण्यात आली होती. एकूण ४० यूआरएलचा उल्लेख असलेल्या दुसऱ्या तक्रारीत इतर वापरकर्त्यांच्या पोस्टचाही समावेश होता. संबंधित कंटेंट आरएसएसची बदनामी करणारा असल्याचा दावा करण्यात आला होता.

विशेष म्हणजे, या कथित आदेशांमध्ये माहिती तंत्रज्ञान नियमांचा आधार घेत सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्मला अवघ्या तीन तासांत कारवाई करण्याची मागणी करण्यात आली होती.

६ नोव्हेंबरला न्यायालयात बनावट आदेशांचा खुलासा

या प्रकरणी खऱ्ऱ्ऱ्ऱ आणि ऱ्ऱ्ऱउ यांनी दिल्ली उच्च न्यायालयात धाव घेतली. ६ नोव्हेंबर २०२६ रोजी न्यायमूर्ती अमित महाजन यांच्यासमोर या याचिकांवर सुनावणी झाली. दोन्ही संस्थांच्या वतीने ज्येष्ठ वकील अखिल सिब्बल यांनी बाजू मांडली.

एक्सच्या वकिलांनी न्यायालयाला सांगितले की, कंपनीने अंतर्गत तपास केला असता हे आदेश दिल्ली पोलिसांकडून आले नसून, कोणीतरी पोलीस अधिकारी असल्याचे भासवून पाठवल्याचे निष्पन्न झाले. या प्रकरणात बनावट व्यक्तीचा शोध घेण्यासाठी एक्सने दिल्ली पोलिसांकडे तक्रारही दाखल केली आहे. या आदेशांवर कोणतीही कारवाई करण्यात आलेली नाही, असेही कंपनीने स्पष्ट केले. दिल्ली पोलिसांच्या वतीने उपस्थित सरकारी वकिलांनीही असे आदेश पोलिसांनी पाठवले नसल्याचे स्पष्ट केले. न्यायालयाने एक्सची भूमिका नोंदवून दोन्ही याचिकावरील कार्यवाही निकाली काढली. भविष्यात संबंधित संस्थांवर अशा आदेशांनुसार कारवाई झाल्यास पुन्हा न्यायालयात येण्याची मुभाही देण्यात आली.

प्रश्न केवळ बनावट आदेशांचा नाही, तर यंत्रणेच्या विश्वासार्हतेचा!

या प्रकरणात सर्वाधिक गंभीर बाब म्हणजे, दिल्ली पोलिसांच्या नावाने आलेल्या आदेशांची सत्यता तपासण्यापूर्वी एक्सने संबंधित संस्थांना कारवाईच्या मागणीची माहिती पाठवली होती. भारतात माहिती तंत्रज्ञान नियमांनुसार काही कायदेशीर नोटिसांवर तातडीने कारवाई करण्याची तरतूद असल्याने अशा बनावट मागण्यांचा गैरवापर होण्याची शक्यता चिंताजनक आहे.

खऱ्ऱ्ऱ्ऱ आणि ऱ्ऱ्ऱउ यांनी सर्वोच्च न्यायालयाच्या २०१५ मधील 'श्रेया सिंघल विरुद्ध भारत सरकार' या निकालाचाही आधार घेतला होता. ऑनलाइन कंटेंट हटवण्याच्या प्रक्रियेत कायदेशीर आदेश, अधिकारक्षेत्र आणि अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याचे संरक्षण महत्त्वाचे असल्याचे त्यांनी अधोरेखित केले.

या घटनेवर ॲम्नेस्टी इंटरनॅशनलसह अभिव्यक्ती स्वातंत्र्यासाठी काम करणाऱ्या संघटना आणि विरोधी पक्षांच्या नेत्यांनीही चिंता व्यक्त केली होती.

आता सर्वात महत्त्वाचा प्रश्न असा आहे की, दिल्ली पोलिसांच्या वरिष्ठ अधिकाऱ्यांच्या नावाचा वापर करून हे आदेश कोणी पाठवले? एक्सच्या पडताळणी प्रक्रियेत ही बनावट कागदपत्रे कशी पुढे गेली? आणि डिजिटल अधिकारांसाठी काम करणाऱ्या संस्थांना लक्ष्य करण्यामागे नेमका उद्देश काय होता?

बनावट आदेशांचा खुलासा झाला असला, तरी या प्रकरणाची जबाबदारी निश्चित झालेली नाही. डिजिटल युगात अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याचे संरक्षण केवळ कायद्याने नव्हे, तर सरकारी यंत्रणा आणि सोशल मीडिया कंपन्यांच्या पारदर्शकतेनेही होणार आहे. त्यामुळे या प्रकरणातील दोषींचा शोध घेऊन संपूर्ण यंत्रणेची उत्तरदायित्व निश्चित करणे आता आवश्यक ठरणार आहे.